

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce
Zahraniční politika USA vůči Blízkému východu za
administrativy prezidenta Donalda Trumpa

Západočeská univerzita vPlzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

**Zahraniční politika USA vůči Blízkému východu za
administrativy prezidenta Donalda Trumpa**

Igor Suvorov

Vedoucí práce:

PhDr. Martina Ponížilová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2018

.....

Poděkování:

Rád bych tímto poděkoval vedoucímu mé bakalářské práce PhDr. Martině Ponížilové, Ph.D. za cenné rady, trpělivost a pomoc při psaní této práce.

Obsah

Úvod.....	1
1 Prezidentská administrativa v americkém politickém systému.....	4
1.1 Administrativa Donalda Trumpa.....	5
2 Trumpův plán pro Izrael.....	9
2.1 Ultimate Deal pro Izrael a Palestinu.....	9
2.2 Dva nebo jeden státy.....	11
2.3 Dvě hlavní města – jedna ambasáda.....	15
2.4 Americká zahraniční pomoc.....	18
3 Strategie D. Trumpa pro Saúdskou Arábii.....	21
3.1 Terorismus, ropa, byznys, obohacený uran a zbraně.....	21
3.2 Válka proti radikálnímu islámu.....	25
3.3 Nové zbraně pro Rijád.....	28
4 Uvolnění vs. stagnace ve vztazích mezi USA a Íránem.....	33
4.1 Přes sankce k uvolnění.....	33
4.2 Trumpova slovní válka.....	35
4.3 Donald Trump proti JCPOA.....	38
Závěr.....	45
Resumé.....	50
Seznam literatury a použitých zdrojů.....	51

Úvod

Od vzniku USA se v jejich čele vystřídalo 45 prezidentů, 38 z nich se ve své zahraniční politice věnovali Blízkému východu¹ (The Library of Congress 1833). Po dobu jejich úřadu daný region postupně zaujímal pozornost a od 50. let 20. století se vůbec stal jednou z nejdůležitějších oblastí jejich zahraniční politiky. Ta však nebyla vždy stejná. Každá nová americká administrativa měla odlišný přístup k výkonu politiky na Blízkém východě. Stačí si vzpomenout na některé postoje například Jimmyho Cartera a Ronalda Reagana ohledně vyřešení palestinské otázky nebo George W. Bushe a Baracka Obamy vůči Íránské islámské republice, která byla dříve součástí tzv. osy zla, a pak s podepsáním jaderné dohody došlo k uvolnění napětí mezi oběma státy.

Po roce 2016 hovoříme o nástupu Donalda J. Trumpa do funkce prezidenta Spojených států amerických. Navzdory tomu, že se ujal postu, aniž by předtím zastával jakoukoliv funkci ve vládě, přišel s docela ambiciózním projektem blízkovýchodní zahraniční politiky. Jeho takzvaný *Ultimate Deal* spočívá v mnoha aspektech, na které se Spojené státy mají zaměřit během dalších čtyř let. Mezi klíčové body například patří vyřešení palestinské otázky, likvidace tzv. Islámského státu, zrušení jaderné dohody s Íránem a konečné stažení amerických ozbrojených sil z Afghánistánu. Vzhledem k tomu je tématem mé práce analýza zahraniční politiky Spojených států amerických na Blízkém východě za administrativy D. Trumpa.

Toto téma považuji za zásadní, a to z několika důvodů. Prvním je to, že nová administrativa přinese novou zahraniční politiku. D. Trump už během volební kampaně vyjadřoval nesouhlas s politikou B. Obamy (domácí a zahraniční) a hodně ji kritizoval. Tím pádem se rozhodně dá očekávat určitá proměna v jejím výkonávání. Druhým důvodem je strategický význam regionu. Spojené státy zde mají zájem na zachování určité míry stability, neboť ostré změny mocenského uspořádání by na Blízkém východě představovaly hrozbu nejen pro region, ale i pro USA. Takovou logikou se při výkonu zahraniční politiky USA řídí už delší dobu.

---

¹ Jedná se o smlouvu Treaty of Amity and Commerce z roku 1833 – smlouva mezi Spojenými státy a Ománem – první diplomatické interakce s Blízkým východem.

Jelikož Blízký východ je rozsáhlý a komplikovaný geopolitický subjekt, je těžké se zaměřit na všechny aspekty americké zahraničněpolitické činnosti. Proto se soustředím zejména na ty oblasti, které mají pro Spojené státy mimořádný význam. Konkrétně to budou tři státy – Izrael, jakožto dlouhodobý spojenec USA v regionu, Saúdská Arábie, klíčový ekonomický a strategický partner, a Íránská islámská republika, stát, se kterým mají Spojené státy posledních několik dekad napjaté vztahy kvůli íránským snahám získat zbraně hromadného ničení. Tyto státy jsou zvoleny z důvodů jejich propojenosti mezi sebou a transformace formátu vztahů mezi nimi.

Kvůli aktuálnosti daného tématu je těžko v plné míře hodnotit celkové výstupy zahraničněpolitické činnosti, proto se na ose času budu pohybovat v období od Trumpova nástupu do úřadu prezidenta USA v lednu 2017 po výkon jeho funkce do února 2018. Cílem je analyzovat zahraniční politiku USA vůči Izraeli, Saúdské Arábii a Íránské islámské republice za první rok administrativy D. Trumpa. Ke každé z výše uvedených zemí položím otázky, na něž se během svého výzkumu pokusím najít odpovědi. Dokáže D. Trump domluvit jednání mezi Izraelem a Palestinou? Jakým způsobem se proměnil postoj Spojených států vůči palestinské otázce? Jak bude vypadat politika vůči Saúdské Arábii? Jak se vyvíjely vztahy mezi USA a Íránskou islámskou republikou za rok prezidentství D. Trumpa?

Samotná práce bude rozdělena do čtyř částí. Jelikož se chystám analyzovat zahraniční politiku administrativy D. Trumpa, považuji za nejdůležitější začít s ní. Přesněji bych tedy začal tou její částí, která je zodpovědná za formování zahraničněpolitické orientace USA. Té bude věnována první kapitola, ve které mám záměr rozebrat, co přesně tato instituce představuje v kontextu amerického politického systému a jací jednotlivci byli jmenováni do nejvyšších postů v Bílém domě.

Druhá část práce se věnuje jedinému státu Blízkého východu, který nevyznává islám. Stát Izrael má dlouhodobě diplomatické vztahy se Spojenými státy a zároveň je jejich regionálním spojencem. Nicméně vztahy mezi nimi jsou závislé na povaze prezidenta a jeho administrativy vůči Izraeli². Z toho důvodu se

---

² Jedná se o souhlas či nesouhlas s politikou budování osad na územích, které Izrael získal po

v této části chystám zjistit, jaký dopad bude mít změna politické scény v USA na jejich politiku vůči Izraeli a Palestině.

Ve třetí části práce bude rozebrána americká politika vůči Saúdské Arábii. Na jedné straně dané království je jedním ze zásadnějších partnerů a spojenců USA – vlastní velké množství strategických nerostných surovin, je klíčovým hráčem OPEC a v regionu, je silně ekonomicky a vojensky propojena se Spojenými státy. Na druhé straně to je nedemokratický stát, jsou tu porušována lidská práva a částečně omezena svoboda. Kromě toho Saúdská Arábie je často označována za stát, který podporuje světový terorismus (Weinstein 2017). Taková kontroverze z morálního hlediska ovlivňovala politiku Spojených států, a proto je mým záměrem v této kapitole vyjasnit, jestli politika nové administrativy bude prosaúdská, nebo dojde s arabskou monarchií k ochlazení vztahů.

Poslední část práce se zaměří na stát osy zla. Íránská islámská republika neměla do roku 2015 téměř žádné diplomatické kontakty s USA, byla objektem mezinárodních sankcí. Během posledních dvou let svět ale zaznamenal oteplení vztahů mezi Spojenými státy a Íránem – oba státy společně s ostatními světovými velmocemi uzavřely jadernou dohodu (dědictví politiky B. Obamy). Takový obrat o 180 stupňů v politice posledních několika dekád byl podroben hlasité kritice ze strany D. Trumpa. Ten má záměr ho zrušit a automaticky zpochybňuje nejen budoucnost dohody, ale i samotnou politickou situaci na Blízkém východě. Za pomoci historických okolností je tedy cílem vyjasnit, jakou strategii vůči Teheránu zvolila Trumpova administrativa.

V závěru práce zhodnotím výsledky svého výzkumu. Na jejich základě se pokusím vyložit, co se nové americké administrativě během prvního roku podařilo ve výkonu zahraniční politiky dosáhnout. Kromě toho se vynasnažím zjistit, zda se zahraničněpolitická orientace Spojených států změnila na rozdíl od předchozí, a pokud ano, tak nakolik se bude lišit.

šestidenní válce v roce 1967, o otázky statusu Palestinské autonomie atd.

1 Prezidentská administrativa v americkém politickém systému

Podle OSN současně ve světě existuje 193 nezávislých států. Obecně všechny můžeme rozdělit na demokratické, kde fungují a existují demokratické instituce, a nedemokratické, ve kterých dochází k uzurpaci a zneužití moci, omezení svobod atd. V takových státech zpravidla chybí rozdělení moci, je častěji soustředěna do rukou vladaře, volby existují jen formálně apod. Přesto téměř v každém státě existuje řada subjektů, představujících výkonnou moc.

V případě Spojených států se o hlavě státu mluví jako o prezidentovi. Podle ústavy je hlavou státu, vedoucí osobou v čele exekutivy, velitelem ozbrojených sil a námořnictva Spojených států. Prezident USA uzavírá mezinárodní smlouvy, jmenuje soudce nejvyššího soudu, ministry, hlavy výborů federální vlády, ambasadorů a konzuly (The Constitution of the United States, nedatováno). Nicméně prezident není jen jediným představitelem výkonné moci – v americkém politickém prostředí se častěji užívá výraz administrativa.

Samotný pojem se v ústavě nevyskytuje, přesto možnost existence daného tělesa není vyloučena. Podle kapitoly 2, článku 2, odstavce 1 ústavy Spojených států amerických prezident „může vyžadovat písemná vyjádření od vedoucích úředníků všech rezortů federální správy o všech otázkách týkajících se jejich úřadů“ (tamtéž). Technicky to znamená, že prezident potřebuje určitý sbor poradců, politické těleso, které by mu sloužilo jako poradní výbor členů exekutivy. V tomto slova smyslu se dá mluvit o určité formě kabinetu či vlády, jenž je známý například z Velké Británie.

V odborné literatuře existuje několik definic tohoto pojmu. Například politolog Jeffery E. Cohen (1988: 8) v knize *The Politics of the U.S. Cabinet: Representation in the Executive Branch, 1789-1984* tvrdí, že „kabinet představuje nejednoznačné a komplexní těleso ve vládním systému USA“³, a to "kvůli absenci ústavního zajištění existence dané funkce, dělbě moci a nejasností ohledně vymezení prezidentských pravomocí“⁴. Autor ve své definici přímo uvádí, že v ústavě postrádá právní mechanismus pro vznik dané fungující

---

³ Originální znění: „the cabinet occupies an ambiguous and complex position in the system of government of the United States“ (Cohen 1988: 8).

⁴ Originální znění: „lack of constitutional provision for a cabinet, the separation of powers doctrine, and vagueness about the extent and limitations of presidential and authority“ (Cohen 1988: 8).

instituce vlády. Nicméně se klasická definice administrativy jako kolektivního poradního výboru prezidenta Spojených států vyskytuje častěji (The White House, nedatováno).

Do jejího čela se vybírají hlavy jednotlivých odvětví federální vlády USA. Ve většině případů jsou to osoby, jež zauímají nejvyšší posty v americké politické hierarchii a tím pádem tvoří nejbližší okolí prezidenta. Zpravidla do administrativy patří viceprezident a hlavy patnácti exekutivních rezortů – ministr zahraničních věcí, ministr financí, ministr obrany, ministr vnitřní bezpečnosti, ministr obchodu a další⁵. Kromě toho se do ní započítávají hlavy osmi kanceláří kabinetu⁶: velvyslanec USA při OSN, vedoucí Rady pro národní bezpečnost, kanceláře prezidenta a dalších klíčových institucí vlády USA⁷ (The White House nedatováno). Tým určuje a stanovuje agendu pro jednání, zpracovává podklady a poskytuje prezidentovi poradenství dle jednotlivých rezortů. Prezidentovi to usnadňuje výkon jeho funkce, nicméně při rozhodování má poslední slovo.

1.1 Administrativa Donalda Trumpa

O soudobé administrativě se mluví jako o nejvíce orientované na obchod a ekonomické záležitosti. Do jejího čela D. Trump jmenoval bývalé obchodní partnery, podnikatele, milionáře a kamarády (Desilver 2017). V důsledku toho se jedná o jednu z nejbohatších administrativ v moderních dějinách USA – její celkový majetek činí 4,3 miliardy amerických dolarů (Peterson-Withorn 2017). Vzhledem k tomu považuji za nutné také uvést jejich finanční majetek. Za zmínku stojí ministr obchodu Wilbur Ross (2,5 miliard USD), bývalý investor a odborník na bankrot ve finanční holdingové společnosti Rothschild & Co, a ministr financí Stephen Mnuchin (385 milionů USD), bývalý bankéř v investiční bankovní společnosti Goldman Sachs (Peterson-Withorn 2017). Oni však jsou jen jedněmi z nejbohatších členů administrativy. Co se týče jiných ministrů, jejich kapitál je celkově nižší než u dvou zmíněných, nicméně zastupují jiné

⁵ Ministr zemědělství, školství, energetiky, zdravotnictví a sociálních služeb, bytové výstavby a rozvoje měst, spravedlnosti, vnitra, práce, dopravy, financí, pro záležitosti vojenských veteránů.

⁶ Office of Cabinet Rank.

⁷ Obchodní představitel, ředitel národní rozvědky, úřadu pro řízení a rozpočet, CIA, vedoucí agentury pro ochranu životního prostředí, administrace malého byznysu.

důležité rezorty.

Viceprezidentem byl jmenován bývalý kongresman a guvernér Indiány, republikán Michael Pence (800 tisíc USD). Jeho nominace vyvolala velkou debatu – většina voličů ani netušila, kdo to je (Phillips 2016). Z politického hlediska to byl relativně zvláštní krok, poněvadž se jedná o druhou postavu v politické hierarchii, která by za určitých okolností musela prezidenta vystřídat. Na druhé straně je ale problém s nominací viceprezidenta velice osobní – ten by neměl mít větší vliv než prezident. Tento argument D. Trump potvrdil, když pronesl, že nepotřebuje „útočícího psa“⁸, ale „bezpečnou variantu“⁹ (Donald Trump cit. dle The Telegraph 2017a).

Navzdory tomu pan Pence by chtěl svou činnost ztotožnit s činností Dicka Cheneyho¹⁰ (De la Cuetara 2016). V tom případě by to znamenalo, že by chtěl mít vliv na prezidentem prováděnou politiku, ale není úplně jasné jak by to udělal on sám (Tani 2016). Nicméně je fakt, že Pence se s Trumpem rozchází například ve vizi budoucnosti transatlantického partnerství – na rozdíl od D. Trumpa nechtěl smlouvu opouštět (Pence 2016), ale jeho názory celkově odpovídají většině republikánů.

Ministrem zahraničí D. Trump jmenoval bývalého ředitele a člena představenstva jedné z největších těžebních společností v USA ExxonMobil Rexe Tillersona (300 milionů USD). Bez ohledu na to, že před vstupem do politiky nevykonával žádnou vládní funkci, řídil společnost s úzkými vazbami na ruskou vládu – na prezidenta Ruské federace Vladimira Putina a ředitele státní těžební společnosti Rosneft Igora Sečina (Borger 2016). Proto se o Tillersonovi se dá mluvit jako o jednom z odpůrců ekonomických sankcí vůči Rusku, a to z jednoho jednoduchého důvodu – oslabení či zrušení sankcí by přineslo ExxonMobil a pravděpodobně i Tillersonovi osobně finanční zisky (Egan 2016). Tyto informace se samozřejmě staly předmětem velké diskuze ohledně jeho spolehlivosti vzhledem k ruskému zásahu do prezidentských voleb. Nicméně to nebylo překážkou pro prosazování tvrdší politiky vůči Rusku. V březnu 2018 byl

⁸ Originální znění: „attack dog“ (The Telegraph 2017a).

⁹ Originální znění: „safe option“ (The Telegraph 2017a).

¹⁰ Viceprezident za vlády George W. Bushe v době intervencí do Afghánistánu a Iráku. Cheney proslul tím, že díky své blízkosti k prezidentovi společně s ministrem obrany Donaldem Rumsfeldem a dalšími iniciovali operaci irácká svoboda v roce 2003.

kvůli neshodám s prezidentem z funkce odvolán a vystřídal ho Mike Pompeo (Al Jazeera 2018).

Čtyřhvězdičkový generál námořní pěchoty James Mattis současně stojí v čele ministerstva obrany. Takovou prestižní a důležitou pozici by měl zastupovat jen významný člověk. Vzhledem ke svým zásluhám a vztahu ke službě se stal ideálním kandidátem. Často přezdíváný jako *Mad Dog* se větší část života věnoval armádě, kde během více než čtyřicet let služby získal vojenská ocenění, prošel válkami v Zálivu, Afghánistánu a Iráku. Po vstupu do politiky začal prosazovat tvrdou linii vůči Íránu, Severní Koreji a Rusku (Brimelow 2018).

Ředitelem zpravodajské služby CIA D. Trump jmenoval Mika Pompea. Na rozdíl od předchozích představitelů administrativy byl kromě velkého byznysu také spojen s politikou a armádou. V ranku důstojníka ji opustil a založil firmu *Thayer Aerospace*. V roce 2010 byl zvolen do Kongresu za republikánskou stranu v Kansasu (CIA 2017a). Zajímavou částí jeho kariéry byl rok 2014, kdy se stal členem komise pro vyšetření událostí v Benghází. V té době proslul kritikou tehdejší ministryně zahraničí Hillary Clinton kvůli nedostatečné činnosti na ministerstvu zahraničních věcí během útoků v Libyi, byl jedním z odpůrců JCPOA (*Joint Comprehensive Plan of Action*) s Íránskou republikou. V čele současné administrativy je považován za jednoho ze stoupenců tvrdé pozice vůči státům, které destabilizují mezinárodní systém (Tate 2016). Po střídání křesel s R. Tillersonem, byl M. Pompeo nahrazen Ginou Hapsel – první ženou na postu ředitele CIA (Al Jazeera 2018).

Zkušený politik Daniel Coats byl jmenován ředitelem národní rozvědky. Do politiky přišel v roce 1981 jako kongresman republikánské strany za stát Indiana, průběžně působil jako senátor do roku 2016. Mezi lety 2001 a 2005 vykonával funkci velvyslance v Německu. Pan Coats se kromě toho v roce 2014 stal obětí ruských sankcí vůči USA a EU¹¹ (Sullivan 2017). Pochopitelně dále podporoval tvrdší politiku vůči Rusku stejně jako senátor John McCain a další republikáni.

Dané osobnosti jsou vybrány hlavně z důvodů jejich podílu na formování

---

¹¹ Jedná se o reakci Ruské federace na první dávku sankcí kvůli přičlenění autonomní republiky Krym a narušení suverenity Ukrajinské republiky. Tzv. „zrcadlová“ opatření Ruska byla přijata 20. března 2014 a týkala se devíti členů kongresu a vlády. John McCain a Daniel Coats byli jedním z nich.

zahraniční politiky. Spolu s dalšími poradci jsou také členy Rady pro národní bezpečnost (*National Security Council*) – speciální instituce, která slouží jako platforma pro řešení otázek kurzu zahraniční politiky a její koordinace (Druláková 2007: 88–90). D. Trump celkově jmenoval ideově blízké ministry a poradce – což se potvrdilo v nové strategii národní bezpečnosti¹² (The White House 2017a). Konzervativní a pragmatická orientace nového týmu bude vystupovat rozhodně ve prospěch mimořádných zájmů pro USA jak uvnitř státu, tak i navenek. Domnívá se, že Trump svou politikou izoluje USA od zbytku světa, a tím pádem USA budou sledovat svůj zájem nebo nést své poslání ve světě v duchu *America First* (Neely 2017).

---

¹² Zveřejněná v prosinci 2017, nová National Security Strategy (NSS) označuje Rusko, Severní Koreu, Írán a dokonce i Čínu jako hlavní rizika pro stabilitu USA, čímž de facto odráží názory zmíněných členů administrativy.

2 Trumpův plán pro Izrael

Dějiny diplomatických vztahů mezi Spojenými státy americkými a Státem Izrael trvají kolem sedmdesáti let. Za tu dobu se Izrael ukázal jako první a nejdůležitější spojenec USA mimo NATO – armády obou států spolu provádí vojenská cvičení a konzultace, vyměňují si například cenné strategické informace, a technologie. Zkrátka Washington a Tel Aviv spolupracují ve všech možných oblastech, neboť je takový formát spolupráce vzájemně výhodný.

V průběhu posledních několika desetiletí americká zahraniční politika musí balancovat mezi dvěma odlišnými frakcemi. Na jedné straně stojí arabské státy, které již dlouhá léta dodávají Spojeným státům strategické nerostné suroviny, vyměňují si s nimi technologiemi, obchodují se zbraněmi a spolupracují ve vojenských otázkách, ale formálně Izrael neuznávají. Na druhé straně – Izrael, jenž byl během 20. století nucen čtyřikrát bojovat o své právo na existenci a který i nadále bude zápasit o každý metr čtvereční „země zaslíbené“.

Druhou věcí je vztah mezi Washingtonem a Tel Avivem. Za poslední dekády můžeme na grafu ukázat jejich dynamiku ve tvaru sinusoidy – exploze proizraelských aktivit, která se střídala s jejich ochlazením. Tyto změny zpravidla provázela výměna lidí jak v Izraeli, tak i v Bílém domě, kde ke střídání kádrů došlo v lednu 2017.

2.1 Ultimate Deal pro Izrael a Palestinu

Poslední léta se slova Izrael a Palestina užívají skoro vždy spolu, a to nejen kvůli jejich geografické blízkosti. Když je slyšíme, automaticky se ve vědomí objevují asociace jako intifáda, pásmo Gáza, Západní břeh řeky Jordán, Jeruzalém atd. Všechny tato slova se stala synonymy palestinsko-izraelského konfliktu.

Konflikt, který se začal po skončení druhé světové války, se doposud nepodařilo vyřešit. Za ten čas se samozřejmě objevilo nespočetné množství různých nákrusů a projektů na jeho vyřešení, ale mnohá z těchto řešení nefungovala z nejrůznějších důvodů. Proto je pro úspěch vyjednávání míru mezi Izraelem a Palestinou potřebná participace vedoucích států světa. Král Jordánska

Abdalláh II dokonce tvrdí, že bez podílu USA není mír mezi Izraelem a Palestinou možný (AFP 2018). Spojené státy se dlouhá léta snaží posadit obě valčící strany k jednacímu stolu, což se jim po pravdě daří. Jednotlivým administrativám se podařilo dosáhnout dílčích úspěchů (Bill Clinton zprostředkoval podepsání smluv mezi Izraelem a OOP¹³ v Oslo, George W. Bush vypracovával tzv. cestovní mapu například), ale jejich úspěch byl dočasný (Schrader 2017).

Po amerických prezidentských volbách D. Trump přebírá roli toho, kdo musí do regionu přinést mír. Svůj záměr budoucí prezident vyjádřil v rozhovoru pro *The Wall Street Journal* – „To je vrcholná úmluva. Jako podnikatel bych chtěl uzavřít dohodu, která nemůže být uzavřená. A udělám to pro lidstvo“¹⁴ (Donald Trump cit. dle Langley 2016).

Znamená to jeho připravenost zprostředkovávat jednání mezi Izraelem a Palestinou? Pravděpodobně ano, ale není jasné za jakých okolností. „Domnívám se, že moje administrativa bude schopna plnit důležitou roli při pomoci oběma stranám dosáhnout spravedlivého a trvalého míru, který musí projít jednání mezi oběma stranami, a nikoliv prostřednictvím nátlaku vnějšími prvky“¹⁵ (Donald Trump cit. dle Israel Today 2016). Tady se nabízí tři možné varianty. První spočívá v tom, že prezident bude prosazovat proizraelskou agendu. Má to svou logiku – ve Spojených státech je velmi silné židovské lobby a organizace (AIPAC¹⁶, Hadasah¹⁷ a další), aktivně podporující Izrael (Bard 2007: 206). Druhou variantou je příklonění se na stranu Palestiny. Dané tvrzení je odůvodněno nejen historickými okolnostmi, ale i mezinárodním prostředím. OSN, EU a také jednotlivé státy všemi možnými způsoby podporují vznik nezávislého státu Palestina. Poslední možnost je neutrální pozice ve formě mediátora a zprostředkovatele. To vyplývá z výroků prezidenta – D. Trump

---

¹³ Organizace pro osvobození Palestiny

¹⁴ Originální znění: „That’s the ultimate deal. As a deal maker, I’d like to do the deal that can’t be made. And do it for humanity’s sake” (Langley 2016).

¹⁵ Originální znění: „I believe that my administration will be able to fill an important role in aiding the two sides to reach a just and lasting peace, one which must come through negotiations between the two sides themselves, and not through coercion by outside elements” (Israel Today 2016).

¹⁶ American-Israeli Public Affaris Committee

¹⁷ Zionistická organizace žen Ameriky

(Cortellessa 2016) nejednou tvrdil, že během jednání by viděl svou roli jako čestného arbitra pro to, aby se dalo dosáhnout logického konsensu. Ten by však měl odpovídat požadavkům zainteresovaných stran.

Prověřit to je zcela jednoduché – stačí sledovat proměnu jeho názorů. Ještě rok před volbami, v roce 2015 budoucí prezident USA vyslovil několik sporných tvrzení. Absolutně propalestinská teze, že „s Izraelem je třeba ještě hodně jednat a ať Izrael chce, či nechce, uzavřít dohodu – ať je, či není Izrael ochoten obětovat některé věci. Možná ochoten nebude, čemuž rozumím a nemám s tím problém. Ale potom žádná dohoda nebude”¹⁸ (Donald Trump cit. dle Pace 2015) se změnila za pár měsíců. Následně tvrdil, že „Izrael již hodně udělal a mnoho lidí neví, že...[Izraeli] se za to, co udělal, nedostal příliš ocenění”¹⁹ (Donald Trump cit. dle Sherfinski 2015). V jeho protirečícím si není ale nic překvapujícího. Je to předvolební období, kandidáti si budují image a snaží se přilákat co nejvíce potenciálních voličů a jejich přízeň.

Časem ale nejednoznačnost Trumpových tvrzení začala nabývat více stejnorodou formu. Hlasitá tvrzení o možném přesunu ambasády USA z Tel Avivu (administrativního hlavního města) do Jeruzaléma (historického hlavního města) během předvolební kampaně zbystrila celý arabský svět, ale zároveň řekl to, co izraelští politici a američtí Židé chtěli slyšet. Zajímavým faktem je, že po vítězství ve volbách, zvolený prezident podtrhl, že on „miluje Izrael a váží si ho Izrael”²⁰ (Donald Trump cit. dle Israel Today 2016). Tím ukázal svůj záměr otočit zahraničněpolitický kurz ve srovnání s předchozí administrativou. Po pravdě, realizace toho plánu se začala krátce po jeho inauguraci.

2.2 Dva nebo jeden státy

Dříve než po měsíci, co se D. Trump ujal úřadu v oválné pracovně, přijel na oficiální návštěvu premiér ministr Izraele Benjamin Netanjahu. Daná návštěva

---

¹⁸ Originální znění: „a lot will have to do with Israel and whether or not Israel wants to make the deal — whether or not Israel's willing to sacrifice certain things. They may not be, and I understand that, and I'm OK with that. But then you're just not going to have a deal” (Pace 2015).

¹⁹ Originální znění: „Israel has given a lot, and a lot of people don't know that...[Israel] hasn't been given a lot of credit for what they've given” (Sherfinski 2015).

²⁰ Originální znění: „I love and respect Israel” (Israel Today 2016).

se doopravdy stala pro Izrael velice produktivní a nepříjemnou pro arabský svět. D. Trump zde zpochybnil jeden z pilířů americké zahraniční politiky na Blízkém východě – dva státy pro Izrael a Palestinu. „Dívám se na dva státy a na jeden, a líbí se mi to, co se líbí oběma stranám. Mohl bych žít jenom s jedním“²¹ (Donald Trum cit. dle Keneally 2017). Podle něj, koexistence dvou států není jen jedinou možností pro dosažení míru mezi dvěma národy světová veřejnost brala jako konec ideje vzniku nezávislého Palestinského státu (Keneally 2017).

Pro pochopení obav, spojených s nemožností vzniku nezávislé Palestiny, je třeba se vyznat v kontextu. Myšlenka jednoho státu (*one state solution*) znamená, že celé území, které zaujímá Palestinská autonomie by se stalo součástí Izraele. Ten by zcela bez úsilí mohl uplatňovat svou suverenitu na celém územím „země zaslíbené“. Palestina by samozřejmě získala status autonomie v rámci Izraele, měla by své vlastní politické strany a instituce, lidé by volili poslance do Knesetu (parlament Izraele) a tak podobně. Avšak porušování lidských práv, nedostatečný přístup k pitné vodě a jídlu, přítomnost armády by nikam nezmizely (Human Rights Watch 2017). Naopak, Izrael by tím pádem toto všechno podnikal na absolutně legálním základě. Proto světová veřejnost bere myšlenku existence dvou na sobě nezávislých států (*two state solution*) za jednu jedinou možnost, která předvídá vyhlášení nezávislosti Palestiny, ideálně v hranicích před rokem 1967 s hlavním městem ve východním Jeruzalémě²² (Maguire 2017).

Nicméně Trumpova slova o budoucnosti dvou nebo jednoho státu nemají prakticky žádnou právní sílu. Důvod, proč to bylo sděleno je nejasný. Možná, že to bylo výsledkem žádosti B. Netanjahua nepřeceňovat řešení dvou států, jelikož premiér se snažil vyhnout střetům s pravicovou složkou své strany Likud. Z těchto stejných důvodů prezident odkazoval na potřebu omezit a zastavit stavbu osad, čímž poskytl Netanjahovi nástroj, umožňující čelit vlivu radikální pravice u sebe na domácí politické scéně (Stein 2017).

Každopádně je jasné, že se během pouhého měsíce ve funkci nedá očekávat nějaký pohyb pro dosažení kompromisu. Je třeba dodat, že D. Trump potřeboval několik měsíců na to, aby zpracoval *Ultimate Deal*, a jmenoval lidi

²¹ Originální znění: „I'm looking at a two-state and one-state, and I like the one that both parties like. I could live with either one" (Keneally 2017).

²² Okupována Izraelem v roce 1967

pro jeho realizaci. Jejich volba je každopádně velice zajímavá z etnického hlediska, jelikož část z nich je židovského původu. Za zmínku stojí David Friedman, velvyslanec USA v Izraeli, Jared Kushner, zeť, miliardář a poradce kabinetu prezidenta a Jason Greenblatt, bývalý právník a zvláštní představitel pro mezinárodní vyjednávání. Taková volba ve mnoha aspektech odůvodňuje další vývoj událostí. Všichni výše uvedení muži nemají žádné politické zkušenosti s Blízkým východem, ale sympatizují s Izraelem (Dolstein 2017).

K reálným změnám by tedy mělo dojít až v květnu 2017 během první zahraniční cesty D. Trumpa. Na rozdíl od předchozích prezidentů, kteří nejdříve navštěvovali své sousedy (Kanadu a Mexiko), prezident USA zvolil Blízký východ. Dne 22. května *Air Force One* přistál v Tel Avivu, kde se Trump sešel s prezidentem Re'uvem Rivlinem a premiérem B. Netanjahuem. S Mahmúdem Abbásem, prezidentem Palestiny a lídrem hnutí Fatah, se prezident sešel v Betlému. Ironicky data návštěvy (22–23 května) připadla na téměř stejnou dobu se dnem sjednocení Jeruzaléma (24 května). Jestli to byla náhoda nebo ne se ale nikdy nezjistí.

Jelikož málokdo z amerických prezidentů volil Blízký východ pro první návštěvu, dá se danou událost označit za historickou. Překvapením se stala návštěva Zdi nářků, kterou si nemohl dovolit jiný úřadující americký prezident²³ (Rafferty 2017). Přesto že se událost stala mediální senzací, měla spíše nominální povahu. Trumpova návštěva připadla na zcela komplikovanou etapu v dějinách izraelsko-palestinských vztahů – jen před nedávnem skončila aktivní fáze konfrontace, kterou média pojmenovala jako „*intifáda nožů*“²⁴ (Harel 2016). Nicméně bez ohledu na existující překážky, oficiální návštěvu D. Trumpa mnozí spojovali s nadějí na historické překonání stagnace v mírovém procesu.

Bohužel za 28 hodin (jednu z nich prezident strávil v Betlémě s M. Abbásem) apriori nemohlo dojít k zásadní změně (Fischer 2017). Rétorika Trumpa se ve srovnání s tím, co říkal během voleb, stala více vyváženou. To není nic překvapujícího – kandidát na post prezidenta a úřadující prezident jsou dvě

---

²³ To se stalo předmětem mnohá spekulací, ale Bílý dům ujistí, že to je jen osobní návštěva, která nenese žádný politický význam.

²⁴ Jedná se o sérii útoků Palestinců proti Izraelcům kvůli statusu Chrámové hory, ve které byly převážně používány nože

odlišné postavy. Pravděpodobně se takové změkčení jeví jako důsledek formování koncepce zahraničněpolitického kurzu, který musí reflektovat zájmy spojenců a partnerů USA.

V případě, že se obě strany usadí k jednacímu stolu s USA v roli zprostředkovatele, úspěch budoucího mírového uspořádání nadále zůstává zcela iluzorním. Konfliktní potenciál²⁵ vůbec není vyčerpán a obyvatelstvo popírá nabízenou alternativu ve formě tzv. územní výměny (*land swaps*)²⁶. Ano, B. Netanjahu a M. Abbás v poměrně optimistické formě ukázali svou solidaritu s návrhem D. Trumpa o nutnosti vyřešení konfliktu, ale v upřímnost toho se těžko dá věřit. Je možné, že představitelé obou národů řekli prezidentu USA to, co by on chtěl slyšet ve snaze vytvořit iluzi pokroku a připravenosti dát věci do pohybu. To vychází z předpokladů, že Izrael odmítá vyjednávat dohodu s Palestinou kvůli ideologickým rozporům mezi elitami v pásnu Gázy a Západního břehu. Kromě toho, představitelé Palestinského státu dbají na vznik palestinského státu s hranicemi z roku 1967, co je odmítáno Izraelem (Fischer 2017).

Problém je, že všechny snahy troskotají na neschopnosti pokusit se najít vzájemně výhodné řešení. Takový stav je výhodný pro Izrael – čím déle trvají jednání, tím se více znemožňuje vznik nezávislé Palestiny. To však neodpovídá požadavkům arabského segmentu obyvatelstva. Dalším faktorem je rozštěpenost uvnitř palestinské politické elity – na jedné straně stojí Fatah (fakticky je považována za jednu legitimní sílu v Palestině), politická formace s většinovým zastoupením na Západním břehu. Na straně druhé je Hamás – islámské hnutí odboje a de facto teroristická organizace, operující v pásnu Gáza. Jejich neschopnost překonat ideologickou bariéru je překážkou pro úspěch vyjednávání (Fatah dbá na diplomatické řešení, ale Hamás zastává více ofenzivní postup)²⁷. Daná skutečnost spolu s absencí jasné americké vize budoucnosti uspořádání prodlužují trvajících mírová jednání, čímž minimalizují šanci pro dosažení míru ve

---

²⁵ Střety mezi Palestinci a izraelskou armádou na okupovaných územích nadále pokračují.

²⁶ Myšlenka výměny některých částí území mezi Izraelem a Palestinou. Jedná se hlavně o té části, které už jsou osídleny židy.

²⁷ Zoufalá humanitární situace v pásnu Gáza není překážkou pro výrobu raket, které bojovníci Hamás střílí na Izrael.

formě *two state solution*²⁸ (Belenkaja 2017a). Jeden stát pro dva národy nemůže být buď čistě arabský nebo čistě židovský.

2.3 Dvě hlavní města – jedna ambasáda

Pro úspěšnost *Ultimate Deal* velkou hraje roli město Jeruzalém, nebo přesněji řečeno – jeho status. To je, dá se říci, základní kámen úspěchu mírového uregulování. V roce 1947 Valné shromáždění OSN schválilo rezoluci č.181 o rozdělení území britského mandátu Palestina na dva státy, respektive na židovský a arabský, přitom, že status města Jeruzalém bude následně upřesněn. Podle původního plánu se předpokládalo udělení Svatému městu pro judaismus, islám a křesťanství zvláštního statusu, který by pak mohl být upraven obyvatelstvem města (United Nations 1947).

K tomu ale nikdy nedošlo – v roce 1948 Izrael jednostranně vyhlásil nezávislost a Arabové nepřijali plán rozdělení. Všechny plány se potopily v krvi – po válce za nezávislost Izrael získal západní část města, ale neměl přístup ke Zdi nářků, Chrámové hoře a Starému městu. Východní část tak zůstala pod správou Transjordánska až do roku 1967, kdy byla během šestidenní války obsazena izraelskou armádou.

Ke kardinálnímu zlomu došlo tedy až v roce 1980 – Knesset přijal zákon o městě Jeruzalém (Knesset 2009). Daným právním aktem Izrael prohlásil město za jediné a nedělitelné hlavní město židovského státu. Zákon ale zmiňoval možnost pro změnu statusu východního Jeruzaléma – pro to, aby Izrael opustil okupovanou část města je třeba získat podporu dvou třetin hlasů v Knessetu (80 ze 120) a také souhlas obyvatelstva v referendu. Teoreticky je to možné, ale fakticky se šance na to přibližují k nule.

Dále se problém jen prohluboval. Na rozdíl od Izraele palestinští Arabové nevyhlásili nezávislost, čímž de facto vynechali možnost zásahu mezinárodního společenství v počáteční fázi konfliktu. OSN odsoudilo krok Izraele, východní Jeruzalém zůstal hlavním městem Palestiny, ale jen slovně – možnost převést rétoriku do skutečnosti se nejevila již možnou. Za tu dobu se změnila celá řada

²⁸ Objevil se dojem, že Trumpův *two state solution* není nejdůležitějším aspektem pro úspěšné uregulování. Hlavní je kompromis, který by napomohl stabilitě, zvětšil by úroveň regionální bezpečnosti a v neposlední řadě minimalizoval, a v nejlepším případě neutralizoval vliv Íránu.

věcí – Izrael vybuřoval síť osad na Západním břehu. Jich se pochopitelně nechce vzdát, a Palestinci dbají na uznání hranic před rokem 1967. Jenomže tato hranice za více jak padesát let ztrácí na aktualnost a obě dvě strany nejsou připravené jít na určité ústupky (Belenkaja 2017b).

V kontextu palestinsko-izraelského konfliktu se na Jeruzalém dá nahlížet ze dvou odlišných stran. Z izraelské strany je to hlavní město protože tam sídlí parlament, nachází se tam úřad vlády, pracuje administrativa prezidenta a různé vládní instituce. Otázka, jestli to tak je, nebo není nikdy nebyla podstatná pro Izrael – to byla samozřejmost. Na druhé straně stojí zbytek světa – Jeruzalém (spolu s východní částí) není uznán jako hlavní město Izraele. Je to důvod proč jsou všechny zahraniční mise jiných států rozmístěny v Tel Avivu. O tom, kdo má a nemá pravdu se dá diskutovat nekonečně dlouho, přičemž to nepomůže zrychlit proces řešení otázky.

Prezidentská polemika a slib přesunout ambasádu z Tel Avivu do Jeruzaléma nikomu ale nepřišlo jako novinka, jelikož to slibovali již předchozí lídři USA – B. Clinton, G.W. Bush a B. Obama (Pavlich 2017). Vyplývá to z toho, že od roku 1995 v USA existuje zákon, který de facto umožňuje prezidentovi odstartovat proces přesunu (Bump 2017). Tak zvaný akt o ambasádě v Jeruzalémě (*Jerusalem embassy act*) ve skutečnosti uznává Jeruzalém jako nedělitelné hlavní město Izraele a nařizuje přesun diplomatické mise USA. Nicméně zákon umožňoval odklad jeho implementace, který se musel podepisovat každých šest měsíců. Prezident USA je poslední instancí, zodpovědnou za jeho implementaci.

Změna přišla v prosinci 2017. Počátkem měsíce Bílý dům oznámil, že prezident je připraven na odstartování procesu přesunu ambasády. Ano, na jedné straně, D. Trump splnil jeden ze svých předvolebních slibů. Na druhé de facto uznal Jeruzalém jako hlavní město Izraele. Ve světě danou zprávu přijali různě – pro Izrael se splnil dávný sen, a zbytek světa v tom viděl konec nezávislého palestinského státu. Všechny arabské státy v tom kroku viděly start nové vlny násilí, Hamás dokonce vzýval k nové intifádě, a prezident Abbás vzýval ostatní světové lídry, aby působili na USA (Lieber 2017). Podle něj jednostrannost

americké akce apriori nemůže udělat z D. Trumpa čestného arbitra v mírových jednáních (Basisini 2017).

Ale co to vlastně znamená? Znamená to, že bojovníci Hamásu zase začnou útočit na Izrael? Nebo společenská nespokojenost přivede region k destabilizaci a dojde k zásahu třetích stran do konfliktu? Jednoznačně odpovědět je těžké. Na jedné straně nová intifáda nebude přínosná jak pro Palestinu, tak i pro zbytek arabských států – řádný výbuch nenávisti rozhodně neposune mírová jednání, ale více prohloubí konflikt mezi Izraelci a Araby. Kromě toho se může zvětšit vliv Íránu, který aktivně podporuje ozbrojené složky Hezbollah. Podle Shibley Telhami (2017), experta na Blízký východ, Spojené státy provádí zcela iracionální politiku, a jdou proti svým vlastním vizím a prioritám v regionu. Podle něj, přesun ambasády ve snaze přinést mír a stabilitu do regionu nesouvisí se snahami USA zabránit íránskému vlivu a boji proti radikálním islámským bojovníkům.

Na druhé straně strach z rostoucího vlivu Teheránu může sjednotit Izrael a Saúdskou Arábií. Íránská islámská republika dlouhodobě soupeří s Rijádem o pozici regionální velmoci a je vůči Izraeli agresivní. Dějiny zaznamenaly hodně důkazů – raketní údery proti židovskému státu během 90.let minulého století nebo participace bojovníků gardy islámské revoluce v syrské občanské válce. Pokud se události budou vyvíjet tímto způsobem, Izrael si pravděpodobněji zvolí strategii, která zmaximalizuje jeho výsledky – Palestina se stane obětí mocenských her USA, Saúdské Arábie a Izraele a její budoucí suverenita bude vyměněna za pragmatické členění Íránu (Ghattas 2017).

Každopádně řešení D. Trumpa nebylo v regionu vítáno. Masivní protesty proběhly po celém Blízkém východě a vlny násilí ovládly pásmo Gázy a Západní břeh. Motivy jsou poměrně jasné. Trumpův krok byl sice symbolický, ale podle Palestinců znamenal útok na jejich suverenitu. Ano, D. Trump v určité míře (a z izraelské perspektivy) potvrdil zřejmý fakt, ale zároveň přiblížil šance na vyřešení konfliktu k nule (Najjar 2017).

Každopádně to neznamená pohřeb mírových jednání. Naproti tomu takový kontroverzní krok samozřejmě posílí další aktéry, jakým je například Rusko.

Ruská federace má historicky dobré vztahy jak s Izraelem (po rozpadu SSSR hodně ruských Židů odjelo do Izraele a bylo repatriováno), tak s arabským světem (M. Abbás drží titul čestného doktora na MGIMO²⁹ a mnozí důstojníci arabského původu studovali na sovětských učilištích). Vazby na obě strany můžou otevřít Vladimíru Putinovi cestu k roli čestného arbitra a nahradit v té pozici D. Trumpa. Pokud vezmeme v úvahu úspěch Ruské federace při zprostředkovávání jednání ohledně deeskalačních zón v Sýrii, přijetí představitelů Hamás na oficiální úrovni v Moskvě a ochota zprostředkovávat mírová jednání, vyplývá, z toho, že role USA v regionu může být oslabena (RIA Novosti 2017)

Ale nechme Rusko stranou. Samozřejmě Trumpovo řešení mělo velký světový ohlas. Ano, to zpomaluje mírová jednání. Ano, zmenšuje to šance na uregulování v budoucnu. Ano, to je v určitém slova smyslu povolení nazývat Jeruzalém hlavním městem státu Izrael, s čímž Židé nikdy neměli problémy – vždy ho za něj považovali. Ale to mění postup jednání. D. Trump zde konečně ztratil důvěru Palestinců ve své schopnosti zprostředkovávat jednání z třetí, neutrální pozice.

2.4 Americká zahraniční pomoc

Hlavními cíli zahraniční pomoci USA – je podpora mezinárodního rozvoje a zajištění zájmů národní bezpečnosti Spojených států. V rámci programů podpory se rozvojovým státům poskytují finanční prostředky na vojenské, ekonomické, rozvojové a další typy pomoci (Foreign Assistance, nedatováno).

Washington je ale neposkytuje rovnoměrně – má určité země, které preferuje víc. Odhaduje se, že 75% celkových výdajů se posílá do dvou států – do Egypta a Izraele. Částka tak přibližně činí 1,3 a 3,1 miliardy USD (Thompson 2015). Jelikož první stát není předmětem práce, i když dostává značnou část finančních prostředků, přejdeme rovnou k druhému.

Celkově, mezi lety 1946 a 2016, Spojené státy podpořily Izrael částkou ve výši 130,288340 milionů USD, přitom z toho 91,617786 milionů padlo na vojenské účely, 34,265675 milionů na ekonomické, a 5,104874 mln. na

²⁹ Moskevský státní institut mezinárodních vztahů při ministerstvu zahraničí Ruské federace

protiraketové systémy (Sharp 2018: 1). Časem ale objem celkových výdajů na ostatní potřeby než vojenské postupně klesl. Přibližně od poloviny 90.let minulého století Spojené státy vůbec přestaly poskytovat Izraeli prostředky pro ekonomické využití, ale začaly zvětšovat výdaje na obranné účely. Trochu statistiky: od roku 1999 (1,080 milionů ročně) je vidět zřejmý pokles v prostředcích, určených pro hospodářství, a v roce 2008 vůbec přestaly poskytovat danou službu. Na druhé straně je vidět narůstající zvětšení vojenské pomoci (Sharp 2012: 30).

V rámci programů vojenské pomoci je třeba zmínit její nejdůležitější aspekt. V americké právní praxi se pro označení toho užívá pojem KVO, neboli kvalitativní vojenský okraj (*qualitative military edge*). Daný koncept představuje řadu opatření ze strany USA, která de facto slouží garanci přežití státu Izrael. Koncept spočívá v tom, že Spojené státy dodávají strategické zásoby buď ve formě finančních prostředků, nebo jako jiné vojenské vybavení (zbraňové systémy, techniku atd.) . Všechny tyto zdroje jsou určeny pro zajištění přežití Izraele v nepřátelském prostředí, a důvod, proč je dodávají právě Izraeli je jednoduchá – jedná se o baštu liberální demokracie na Blízkém východě, jejíž přežití je *raison d'état* Spojených států (Wunderle 2008).

D. Trump rozumí, že KVO je jedním ze základních principů politiky vojenské a finanční podpory USA. Kromě toho, vzhledem ke zmenšení částky, kterou Washington ročně uděluje svým spojencům, se po pravdě nedá říct, že Bílý dům vystupuje proti židovskému státu. Podporou tomu je fakt, že během posledních měsíců úřadu Baraka Obamy byl podepsán největší plán vojenské pomoci pro Izrael. Podle něj se Spojené státy zavázaly poskytovat Izraeli během deseti let prostředky na obranné účely ve výši 38 miliard USD (Stepalnick 2016).

To jde napříč plánům administrativy D. Trumpa o zkrácení výdajů z rozpočtu na zahraniční pomoc o 28%. (The White House 2017b). Dle plánu, Spojené státy sníží výdaje pro OSN, ministerstvo zahraničí a další účely, ale to se nevztahuje na Izrael. Samo o sobě to říká hodně věcí o politické orientaci prezidenta USA (Arshad 2017).

Každopádně peníze jsou dobrým nástrojem politiky. Když se nedá použít

síla, dá se buď připlatit, nebo naopak, zkrátit financování. Patří to k jednomu z nástrojů diplomacie, i když je agresivnější, než například dialog. Jenomže dialog se mezi Izraelem a Palestinou neuskutečňuje už delší dobu. Výše jsem věnoval pár odstavců otázce statusu Jeruzaléma, kde jsem psal, že tento krok zpomaluje a může teoreticky zastavit mírová jednání. Z politického úhlu pohledu je to pravda. Ano, značná část mezinárodní komunity odsoudila jednostrannost řešení D. Trumpa, ale problém se na jedné straně prohloubil (ztráta relevance USA v roli zprostředkovatele mírových jednání) a na druhé se posunul dopředu.

Nejméně ale z toho měla Palestina. Spojné státy zkrátily výdaje do fondu UNRWA (*United Nations Relief and Works Agency*) pro Palestinu – úřad pro palestinské uprchlíky víc jak o půlku – místo 125 milionů USD dostanou jen 60 a zbytek bude zamrazen (Irfan 2018). Vypadá to tak, že si Trump hrál gambit – sice jeho krok nebyl moc vítán, ale na druhé straně zvolil agresivnější agresivní taktiku pro dosažení *Ultimate Deal*. Ekonomickým tlakem by USA však chtěly donutit M. Abbáse, aby se vrátil se k jednacímu stolu a byl přinucen podepsat smlouvu. Je to, samozřejmě, pragmatický krok. Je možné, že tím pádem se dá konečně vyřešit izraelsko-palestinský konflikt, ale otázka je na jakých základech? Realistický postup zvolený D. Trumpem může být přínosný, pro něj (udělá to, co nikdo před nim nedokázal udělat), ale destruktivní pro Palestinu. Je to myšleno tak, že M. Abbás bude muset podepsat smlouvu ve velice ultimativní formě. Otázka zní, jestli vnucená smlouva přinese mír, který je tak žádán? Každopádně to ukáže čas.

3 Strategie D. Trumpa pro Saúdskou Arábii

Jestliže se o Izraeli mluví jako o baště demokracie Blízkého východu, o Saúdské Arábii se říkají diametrálně odlišné věci. Království uprostřed pouště Arabského poloostrova, založené Ibn Saudem v roce 1932 je vzorovým příkladem absolutní monarchie, jež je ovlivněna islámem sunnitského proudu.

V souvislosti se Saúdskou Arábií se mluví o uplatnění náboženské a mravnostní policie, vlivu imámů na každodenní život společnosti, porušování lidských práv a samozřejmě o ropě. Rijád disponuje druhými největšími ropnými zásobami ve světě, díky čemuž je jedním z největších dodavatelů ropy do USA (CIA 2017b). Export ropy tvoří 42 % celkového objemu HDP a je také primárním zdrojem státních příjmů – kolem 90 % zisku (Forbes 2017). Takové množství surovin dovoluje Saúdské Arábii být jedním z nejvlivnějších hráčů na trhu „černého zlata“.

Proč je to důležité? Dějiny 20. století zaznamenaly několik velkých událostí, během kterých Saúdská Arábie spolu s dalšími partnery OPEC ovlivňovala světové ceny ropy. Roky 1973 a 1979, které byly později pojmenovány tzv. ropnými „šoky“, otřásly světovým trhem „černého zlata“. Jejich důsledky měly dopad na celý svět. Nevyhnuly se tomu ani Spojené státy.

Ale události před čtyřiceti lety nás tolik nezajímají, přesto že dokážou hodně říct o vztazích mezi oběma státy. V první řadě nás zajímají aktuální politické a ekonomické aspekty. Nerostné suroviny Saúdské Arábie jsou bezpochyby důležité pro ekonomiku USA – jsou zásadní pro její plynulé fungování. Nicméně ve Spojených státech běží aktivní diskuze ohledně povahy bilaterálních vztahů.

3.1 Terorismus, ropa, byznys, obohacený uran a zbraně

Pozice D. Trumpa vůči Saúdské Arábii se začala formovat v roce 2015, a to po zveřejnění informací o podílu Saúdské Arábie na teroristických útocích 11. září 2001. Jedná se o to, že 15 z 19 útočníků bylo saúdského původu (Raymond 2015).

Shodou okolností se informace objevily těsně před prezidentskými

volbami ve Spojených státech. V tom sehrál D. Trump velkou roli. V předchozí kapitole jsem psal o dynamice změny jeho názorů ohledně Izraele během prezidentské kampaně. Ve vztahu k Saúdské Arábii ten přístup byl diametrálně odlišný.

V roce 2015 už bylo vidět, že vykazoval vůči Rijádu méně sympatií než antipatií. Například v rozhovoru pro *The Fox News* D. Trump obviňoval saúdské království z podílu na útocích na „dvojčata“ Světového obchodního centra v New Yorku. „No, nebyli tam, nenašli je. Nenašli nic. Kdo vyhodil do povětří The World Trade Center? Nebyli to Íráčané, byli to Saúdové – vždyť se podívejte na Saúdskou Arábii, otevřte si ty dokumenty“³⁰ (Donald Trump cit. dle Engel 2016a). Tím pádem D. Trump „zabil dvě mouchy jednou ranou“ – kritizoval nepříliš úspěšnou kampaň George W. Bushe v Iráku a převedl vinu na Saúdskou Arábii.

Ropa ze Saúdské Arábie pro něj byla také zcela kontroverzní věcí. Ano, je to důležitá nerostná surovina v moderním světě a je zásadní pro fungování průmyslu a ekonomiky. Trochu čísel: v roce 2016 USA dovezly saúdskou ropu jen za 16,6 miliardy USD, přičemž zde došlo ke snížení o 70,1% ve srovnání s rokem 2012 (Workman 2017). K tomu se také vyjádřil D. Trump. Podle něj to je „primární příčina proč my [USA] jsme se Saúdskou Arábií“³¹ (Donald Trump cit. dle Cilliza 2015). Z daného tvrzení vyplývá, že pokud by Saúdská Arábie neměla ropu, tak by se USA od ní odvrátily. Ano, ropa je důležitý aspekt ve vztazích mezi oběma státy, ale po dlouhou dobu měnit fungující formát zahraniční politiky by bylo docela divné.

Později za použití stejné rétoriky proti Hillary Clintonové D. Trump pokračoval ve stejném tónu. Skutečností je, že v roce 2016 se v médiích objevily informace o saúdském financování předvolební kampaně tehdejší ministryně zahraničí (Chozick 2016). Nezneužit takové příležitosti se rozhodně nedalo. V ultimativní formě D. Trump vyzýval, aby H. Clintonová vrátila 25 milionů USD, které dostala její nadace *The Clinton Foundation* mezi lety 1999 a 2016:

---

³⁰ Originální znění: "well, they weren't there, they didn't find them. They found nothing. Who blew up the World Trade Center? It wasn't the Iraqis, it was Saudi — take a look at Saudi Arabia, open the documents" (Engel 2016a).

³¹ Originální znění: „the primary reason we are with Saudi Arabia“ (Cilliza 2015).

„Nečestná Hillary říká, že musíme vyzvat Saúdskou Arábii a další země, aby přestaly financovat nenávisť [...] Já ji vyzývám, aby okamžitě vrátila 2 milionů USD, které od nich [Saúdů] dostala pro *The Clinton Foundation!*“³² (Donald Trump cit. dle McCaskill 2016).

Navíc aby konečně přesvědčil veřejnost o dobrých záměrech zabránit vlivu Saúdské Arábie na politické procesy v USA, D. Trump prodal svoje dceřiné společnosti, které spolupracovaly s Rijádem (Reuters 2017a). V době, kdy byl obchodníkem, byly navázány kontakty s mnoha zeměmi. V zásadě to není pro zástupce velkého mezinárodního obchodu nic neobvyklého. Rozhodnutí uzavřít devět firem, které v Saúdské Arábii působí nebo mají kontakty s jejími zástupci, bylo přijato okamžitě po úspěšném volebním vítězství. Zde byla snaha vyhnout se konfliktu osobních a státních zájmů. Přestože toto gesto bylo symbolické, zároveň ukázalo Trumpův záměr – omezit vliv Saúdské Arábie na politické procesy v USA (Giaritelli 2016).

Nicméně regionální rozložení moci apriori nepředvídá odvrát Spojených států od Saúdské Arábie. Ano, na první pohled se může zdát, že dojde k určitým změnám. Ale jakým? Možnost, že k tomu dojde existuje, ale je vyloučena jednou věcí – oba státy jsou sjednoceny společným nepřitelem.

Íránský faktor nutí USA budovat vztahy tak, aby za prvé, nedošlo ke ztrátě strategického partnera, a za druhé, aby se vyvaroval vtažení do sporů mezi Rijádem a Teheránem. Zlomem byl podpis společného všeobecného akčního planu (*Joint Comprehensive Plan of Action*) mezi Íránem, Spojenými státy, Německem, Velkou Británií, Francií, Čínou, Ruskem a Evropskou unií. Smlouva spočívala v tom, že Íránu budou zrušeny hospodářské sankce uvalené před více než třiceti lety výměnou za likvidaci továren a odstředivek na výrobu a obohacení uranu. Samozřejmě v Rijádu byla tato zpráva přijata s minimální mírou optimismu (Morris 2015).

Tady se hned nabízí několik otázek. Je všeobecně uznáváno, že JCPOA je obrovský diplomatický úspěch (Jokar nedatováno). Předpokládejme, že ano, ale

---

³² Originální znění: “crooked Hillary says we must call on Saudi Arabia and other countries to stop funding hate [...] I am calling on her to immediately return the \$25 million plus she got from them for the Clinton Foundation!” (McCaskill 2016).

proč to Trump opakovaně nazýval „Nejhorší dohodou, která byla kdy projednána³³“ (Donald Trump cit. dle Sengupta 2017)?

Dá se předpokládat, že to je jedna ze snah odejít od politiky svého předchůdce. Z pozice Saúdské Arábie je dohoda důvodem k obavám. Podle Mansoura al-Marzouki (2015) zrušení sankcí napomůže stabilizaci ekonomiky Íránu a tím pádem jen odloží výrobu jaderných zbraní o patnáct let. Politické elity v Saúdské Arábii se bez pochyby obávají rostoucího vlivu Íránu, který by následně však mohl hrozit destabilizací regionu. Kvůli tomu je důvěra k USA menší a z toho důvodu může vzniknout taková situace, že pomoc bude třeba hledat u třetích stran. Potvrzením toho je nedávná návštěva Ruské federace králem Salmánem bin Abd al-Azízem a podepsání několika desítek smluv o spolupráci (TASS 2017).

To je kategoricky nevýhodné pro Spojené státy. D. Trump si nemůže dovolit vzdát se pozicí v regionu. Navzdory agresivní rétorice ohledně sponzorování terorismu je vidět, že pro USA je zcela výhodné zachování více než přátelských vztahů s královstvím. Všechna slova D. Trumpa kolem kontroverzních vztahů mezi oběma státy blednou v kontextu dodávek zbraní všeho druhu od ručních zbraní přes tanky a letadla. V první řadě to je finančně přínosné pro Spojené státy. Stačí se jen podívat na statistiku – mezi lety 2003 a 2016 USA každoročně vyvážely zbraně a techniku průměrně ve výši 8,5435 miliard USD (The World Bank 2018).

To samozřejmě jde ve prospěch saúdských zájmů. Rijád je prvním místem, kam se odváží americké zbraně – jen v roce 2016 13 % celkového amerického exportu zbraní bylo určeno primárně pro Saúdskou Arábii (Fluerant 2017: 2–3). S rozmístěním vojenských oddílů je situace trochu jiná. Aktivní vojenské jednotky a vojáci v aktivní vojenské službě opustili oblast v roce 2003, ale ozbrojené síly obou zemí spolupracují na boji proti teroristům. Kromě toho vojenští poradci ze Spojených států a řady dalších zemí školí místní ozbrojené síly (od pěchoty po letectví), poskytují konzultace a tak dále (Council on Foreign Relations 2017).

To se ale taky nestalo překážkou pro kritiku ze strany D. Trumpa. „My bráníme Saúdskou Arábii. My posíláme naše lodě. My posíláme naše letadla.

---

³³ Originální znění: „The worst deal ever negotiated“ (Sengupta 2017).

Pokaždé, když se tam něco děje, my jsme ti, co tam posílají letadla a lodě. Nemáme z toho nic. Proč? Oni vydělají miliardu denně a my z toho nic nemáme. Uzavíráme špatné dohody“³⁴ (Donald Trump cit. dle Cilliza 2015). Ačkoliv to bylo řečeno v roce 2015, podobný tón si zachoval po celou svou kampaň. Budoucí prezident chtěl poukázat, že řada států a zejména Saúdská Arábie musí platit za to, že je chráněna americkou armádou, protože „Saúdská Arábie bude mít velké problémy poměrně brzo [...] a v takovém případě bude Saúdská Arábie potřebovat pomoc“³⁵(Donald Trump cit. dle Cilliza 2015).

Pokud vezmeme v úvahu všechna daná fakta, je zcela nelogické, že D. Trump zaujímal tak agresivní pozici vůči Saúdské Arábii. Každopádně se zde zase jedná o předvolební rétoriku.

3.2 Válka proti radikálnímu islámu

D. Trump jedním ze svých prvních jeho kroků nepříjemně překvapil světovou veřejnost. Navzdory kritice jak uvnitř USA, tak i z vnějšku kvůli své populistické a xenofobní rétorice ohledně muslimů, D. Trump udělal to, co sliboval během kampaně – zakázal vstup na území Spojených států občanům několika arabských států. Do dějin to však vešlo pod jménem legislativního zákona č. 13769, který byl později ironicky lidem pokřtěn jako „*muslimský zákaz*“³⁶ (NAFSA 2018).

Pro pochopení toho, proč byl takový krok uskutečněn je třeba obrátit se na události z roku 2016. Dne 12. června byl ve státu Orlando spáchán teroristický útok – ozbrojený muž Omar Mateen (syn migranta afghánského původu) zahájil palbu v nočním klubu, zabil zhruba padesát lidí a zranil desítky dalších. Islámský stát následně převzal odpovědnost za spáchaný teroristický čin (Al Jazeera 2016). Následujícího dne, 13. června D. Trump vystoupil s emotivním projevem, v němž kritizoval administrativu B. Obamy a zároveň svou konkurentku z demokratické strany H. Clintonovou za nedostatečnou prevenci proti terorismu na území USA: „ve svých komentářích dnes prezident Obama dokonce hanebně odmítl říct slova

³⁴ Originální znění: „we send our ships. We send our planes. Every time there’s a little cuckus, we send those ships and those planes. We get nothing. Why? They’re making a billion a day. We get nothing[...]We make bad deals“ (Cilliza 2015).

³⁵ Originální znění: „so Saudi Arabia is going to need help“ (Cilliza 2015).

³⁶ Originální znění: „muslim ban“ (NAFSA 2018).

„radikální islám“. Z tohoto důvodu by měl odstoupit. Pokud Hillary Clintonová po tomto útoku ještě nemůže říct dvě slova „radikální islám“ měla by vypadnout z tohoto závodu o prezidentství³⁷ (Donald Trump cit. dle Gass 2016). Tato událost se stala bodem zlomu pro pozdější zákaz vstupu občanů muslimských zemí do Spojených států (Engel 2016b).

Ve svém projevu D. Trump upřímně zdůraznil nezbytnou nutnost bránit Spojené státy před radikálním islámem. „Prezident pro všechny Američany“³⁸ (Donald Trump cit. dle Los Angeles Times 2016) jen týden od obsazení postu udělal to, co slíbil. Dne 27. ledna podepsal *bill* muslimského zákazu, podle kterého byly zavedeny kvóty a zákaz vstupu na území Spojených států amerických pro občany z „některých zemí kvůli válce, konfliktu, katastrofě a občanským nepokojům, jelikož se zvětšuje pravděpodobnost, že teroristé využijí jakéhokoliv způsobu, aby se dostali na území Spojených států“³⁹ (Trump 2017a). Mezi tzv. „určitými zeměmi“ byla Sýrie, Jemen, Irák, Írán, Libye, Somálsko a Súdán. Je zajímavé, že Saúdská Arábie nebyla na seznamu uvedena, navzdory tomu, že je obviňována z podílu na teroristických útocích 11. září, a dle D. Trumpa (Cilliza 2015) je „Saúdská Arábie největším sponzorem terorismu“⁴⁰.

Bez ohledu na to, že tento zákon není zahraničněpolitickým aktem, zaslouží si naši pozornost. A to především z důvodu, že hodně vyjadřuje o Trumpově vztahu k Rijádu. Nabízí se otázka – proč se zákaz nevztahuje na obyvatelstvo království? Podle Aryeha Neiera (2017), byla Saúdská Arábie účelově odstraněna z daného seznamu kvůli osobním zájmům členů administrativy USA i samotného D. Trumpa. Své stanovisko autor argumentuje tím, že prezident nedoložil daňovou deklaraci (technicky to udělal, ale za rok 2005) kvůli tomu, že měl určité kontakty mezi politickou elitou v Saúdské Arábii. Protiargumentem je to, že Saúdská Arábie pro USA nepředstavuje zhroucený nebo slabý stát a není oficiálně považován za stát podporující terorismus. (U.S.

---

³⁷ Originální znění: “in his remarks today president Obama disgracefully refused to even say the words ‘Radical Islam’. For that reason alone, he should step down [...] If Hillary Clinton, after this attack, still cannot say the two words ‘Radical Islam’ she should get out of this race for the Presidency” (Gass 2016).

³⁸ Originální znění: "president for all Americans" (Los Angeles Times 2016).

³⁹ Originální znění: „certain countries due to war, strife, disaster, and civil unrest increase the likelihood that terrorists will use any means possible to enter the United States” (Trump 2017a).

⁴⁰ Originální znění: „it’s the biggest funder of terrorism“ (Cilliza 2015).

Department of State 2018).

Kromě toho, v souvislosti s člením radikálnímu islámu se nedají nezmínit události léta 2017, které se zapsaly do dějin jako katarská diplomatická krize. Na počátku června řada států Blízkého východu přerušila diplomatické vazby s Katar. Hlavní příčinou se stal fakt, že vláda ve městě Doha sponzorovala radikální islámské skupiny jako Muslimské bratrství a Hezbollah, a také měla podezřelé vazby na Írán a jeho podíl na občanské válce v Jemenu ne na straně saúdské koalice (BBC 2017).

Ironií osudu dané události je návštěva Blízkého východu D. Trumpem. Kolem toho se objevilo hodně spekulací, jednou z nich je jeho schůzka s lídry arabských států v Rijádu během jeho zahraniční cesty. Problém je, že podrobnosti dané schůzky nejsou veřejně dostupné. Ale je fakt, že D. Trump hned podpořil izolaci a blokádu malého emirátu. „Je dobře vidět, že schůzka v Saúdské Arábii s králem a padesáti státy se už vyplácí. Oznamily, že zaujmou pevnou pozici vůči sponzorování extremismu a všechny odkazy směřovaly na Katar. Možná to bude začátek konce hrůzy terorismu“⁴¹ (Donald Trump cit. dle Buncombe 2017).

Proč to je důležité? Jedná se o to, že ve sporu mezi členskými státy Organizace pro spolupráci států Zálivu, se USA jednoznačně přiklonily na stranu Saúdské Arábie. To je minimálně zvláštní, jelikož se na jedné straně v Kataru nachází největší základna vzdušných sil USA, a na straně druhé ten krok otevírá malý stát Zálivu pro Írán⁴² (Dudley 2017). Taková pozice D. Trumpa se moc neztotožnila s ministrem zahraničí R. Tillersonem. Ten však odletěl na Blízký východ ve snaze přesvědčit obě strany, že je zapotřebí zachovat klid a vrátit se k diplomacii. Jenomže to pomohlo jen málo – D. Trump charakterizoval krok ministra zahraničí jako „příšernou práci“⁴³ (Donald Trump cit. dle Finnegan 2017), ale zároveň pronesl, že „Katarský stát byl historicky sponzorem terorismu na velmi vysoké úrovni“⁴⁴ (Donald Trump cit. dle Gaouette 2017).

---

⁴¹ Originální znění: „So good to see the Saudi Arabia visit with the King and 50 countries already paying off. They said they would take a hard line on funding extremism, and all reference was pointing to Qatar. Perhaps this will be the beginning of the end to the horror of terrorism” (Buncombe 2017).

⁴² Írán nabídl dodávky základních potravin do Kataru, který danou nabídku neodmítl.

⁴³ Originální znění: „Terrific job“ (Finnegan 2017).

⁴⁴ Originální znění: „The nation of Qatar has historically been a funder of terrorism at a very high level“ (Gaouette 2017).

Z toho je zcela zřejmé, že se prezident Trump v této otázce přiklonil na stranu Saúdské Arábie. Paradoxem je, že Katar, stejně jako i jeho větší soused je spojencem USA (na území Kataru se nachází největší americká letecká základna), ale místo zachování určité názorové neutrality byla zvolena jednostranná pozice. Taková aféra může způsobit zostření vztahů mezi státy dané oblasti a následnou destabilizaci situace v regionu. Je také riziko, že takové sblížení Saúdské Arábie a USA bude využito Rijádem v jejich mocenském vzdorování s Teheránem (Ashford 2017).

3.3 Nové zbraně pro Rijád

V kapitole o Izraeli jsem zmiňoval, že první zahraniční cesta D. Trumpa začínala na Blízkém východě. Je tu jeden zajímavý moment. V první řadě *Air Force One* symbolicky a paradoxně odletěl do Saúdské Arábie, kde byl prezident USA srdečně přivítán všemi uctívaným králem Salmánem bin Abd al-Azízem.

Od této schůzky se v Rijádu očekávalo hodně. Navzdory všemu, co bylo řečeno před volební kampaní i během ní, Saúdská Arábie byla přesvědčena, že přístup nové administrativy se bude lišit od té předchozí (Hattem 2016). Za osm let vládnutí demokrata B. Obamy v Bílém domě došlo k výraznému zhoršení vztahu mezi oběma státy. Příčin k tomu bylo dost – od nedostatečné podpory některých arabských států ze strany USA během událostí arabského jara, přes různorodosti postojů k občanským válkám v Jemenu a Sýrii až po jaderné dohody s Íránem. Dané období stagnace vztahů bylo pojmenováno ironicky jako „*rozbitá svatba*“⁴⁵ (Hamilton nedatováno).

Pravděpodobně nejlépe ze všech vyjádřil očekávání od cesty D. Trumpa bývalý velvyslanec království v USA a současný ministr zahraničí Adel al Jubier „Jsem velmi optimistický ohledně vlády Trumpa [...] Vidíme prezidenta, který je pragmatický a praktický, podnikatel, řešitel problémů, muž, který není ideolog“⁴⁶ (Adel al Jubier cit. dle Stancati 2017). Pokud se obrátíme na to, co bylo řečeno D. Trumpem dříve, vypadá to poměrně zvláště. Prezident USA otevřeně

⁴⁵ Originální znění: „broken marriage“ (Hamilton nedatováno).

⁴⁶ Originální znění: „I'm very optimistic about the Trump administration [...] We see a president who is pragmatic and practical, a businessman, a problem-solver, a man who is not an ideologue“ (Stancati 2017).

kritizoval a obviňoval Saúdskou Arábií, a teď ho oni aktivně chválí. Na základě paralely mezi tím, co a jakým jazykem říká D. Trump i rétorikou v Rijádu, můžeme usoudit, že se najde společný jazyk. Americký prezident hovoří zhruba stejným autoritářským způsobem, který je slyšet ze Saúdské Arábie, vznešené hodnoty jsou vybledlé na pozadí pragmatických zájmů obou zemí a kromě toho existuje jedinečná vazba – touha odstranit jadernou dohodu s Íránem (Wehrey 2016).

Kromě schůzky s představiteli vládnoucí dynastie Saudů, se D. Trump se také sešel s lidry členských států Rady pro spolupráci arabských států v Zálivu⁴⁷ a dalších zemí. Je třeba zmínit, že půda pro vyjednávání mezi Washingtonem a Rijádem byla založena dříve následným princem Mohammadem bin Salmanem. Zejména on navštívil Bílý dům několikrát předtím, než D. Trump odjel do zahraničí.

„Nejsme tady, abychom přednášeli – nejsme tady, abychom říkali jiným lidem, jak žít, co dělat, kým být, nebo jak uctívat. Místo toho jsme zde, abychom nabídly partnerství – založené na společných zájmech a hodnotách – abychom usilovaly o lepší budoucnost pro nás všechny“⁴⁸ (Donald Trump cit. dle the Telegraph 2017b).

Dohodlo se, že bude otevřeno Globální centrum pro boj proti extrémistické ideologii⁴⁹. Toto středisko se sídlem v Rijádu bude sledovat činnost teroristických skupin v kyberprostoru, bude sledovat propagandu extremismu, monitorovat verbování radikálních aktivistů, opravovat zkreslený obraz islámu a posilovat základy tradičních a umírněných náboženských učení (Al Arabiya 2017).

To je samozřejmě důležité, zvláště na pozadí obvinění některých států Blízkého východu ze sponzorování a podpory terorismu a nenávisti. Mnoha slovy o důležitosti tohoto problému D. Trump ujišťoval všechny přítomné na oficiální schůzce v Rijádu, že Amerika vždy přijde na pomoc, využije své síly a

---

⁴⁷ Gulf Cooperation Council

⁴⁸ Originální znění: „we are not here to lecture – we are not here to tell other people how to live, what to do, who to be, or how to worship. Instead, we are here to offer partnership – based on shared interests and values – to pursue a better future for us all“ (The Telegraph 2017b).

⁴⁹ The Global Center for Combating Extremist Ideology

„rozdrtí nepřítel“⁵⁰ (Trump 2017b).

Pokud bychom vyřadili tradiční saúdský tanec s meči⁵¹ a diskuzi o potřebě čelit šíření radikální islámské ideologie, tak nám zůstanou pragmatické cíle. Pro pochopení se musíme vrátit na domácí politickou scénu. Jedním z hesel Trumpovy kampaně bylo vytvoření pracovních míst pro americké pracovníky. Jak to lze udělat? Uzavřít výhodnou smlouvu! D. Trump vešel do dějin jako osoba, která podepsala v historii bilaterálních vztahů se Saúdskou Arábií největší vojenskou smlouvu vůbec, přesahující hodnotu 350 miliard USD, včetně smlouvy o dodávce zbraní ve výši 110 miliard (Kristian 2017). „Právě jsem se vrátil ze zahraniční cesty, kde jsme uzavřeli smlouvu na téměř 350 miliard amerických USD pro vojenský a hospodářský rozvoj pro Spojené státy a vytvořili jsme stovky tisíc pracovních míst“⁵² (Donald Trump cit. dle Qiu 2017).

Ano, tolik podle D. Trumpa stojí oteplování vztahů se Saúdskou Arábií. To bychom taky mohli pojmenovat jako „Trumpovo tání“. Navzdory tomu, že částka je určena na desetileté období, nemění to podstatu věci. Tyto dohody upravují rozvoj a modernizaci ozbrojených sil království – zejména zlepšení saúdských systémů protivzdušné obrany a inteligentních zbraní, lokalizaci výroby jiných druhů zbraní, dodávky těžkých obrněných vozidel, letadel, lodí, komunikačních zařízení a tak dále (McLoughlin 2017).

Pro Rijád má v těchto dohodách velký význam lokalizace výroby. Je to myšleno tak, že bude umožněna výroba vojenské techniky přímo na území Saúdské Arábie. Kromě toho jsou pro ně také důležité americké investice. V Saúdské Arábii už nějaký čas probíhá diskuze ohledně potřeby diverzifikace ekonomiky v budoucnu. To znamená, že saúdské hospodářství bude reorganizováno tak, aby království bylo méně závislé na vývozu „černého zlata“. Pro Washington je důležité zajistit kontrakty pro americký obranný komplex a také zajistit saúdské investice ve Spojených státech. Bylo například rozhodnuto vytvořit společný americko-saúdský fond⁵³, který se bude zabývat investicemi do

---

⁵⁰ Originální znění: „To crush this enemy for them“ (Trump 2017b).

⁵¹ Tradiční tanec v Saúdské Arábii

⁵² Originální znění: „I’ve just returned from a trip overseas where we concluded nearly \$350 billion of military and economic development for the United States, creating hundreds of thousands of jobs“ (Qiu 2017).

⁵³ Public Investment Fund

infrastrukturních projektů, především na území USA. Počáteční objem fondu činí 40 miliard USD, ale jeho účastníci se domnívají, že výše investice přesáhne 100 miliard (Fattah 2017).

Mezi společnostmi, které se přímo účastní dohod patří *Lockheed Martin*, která vyrábí těžká letadla typu *C-130 Hercules* a také vrtulníky *Sikorsky US-60 Black Hawk*. Náleží tam *Boeing*, který vyrábí pravděpodobně nejznámější vrtulník armády USA *AH-64 Apache*, *General Dynamics*, jenž se specializuje na výrobu pozemní techniky typu BVP⁵⁴ *Striker*, jiných obranných vozidel a také protiletadlových přenosných raketových kompletů země-vzduch *FIM-92 Stinger například*. Těmito společnostmi však seznam nekončí – patří sem také ropné společnosti jako *National Oilwell Varco*, která mimochodem uzavřela smlouvu se saúdským ropným výrobcem *Armaco* (Reuters 2017a).

Taková dohoda prostě nemohla Saúdskou Arábií nepotěšit. Ukazuje se, že Rijád v budoucnu bude schopen snadno modernizovat svou armádu a vyzbrojit ji. Ale vzniká otázka – proč bylo utraceno tolik? Pokud se podíváme na to, že 52,04 % celkového dovozu zbraní do Saúdské Arábie jde z USA, můžeme vidět, že Rijád je ozbrojen „po zuby“ (SIPRI 2017). Příčina je zde transparentní – čelit rostoucímu vlivu Íránu.

Navíc, investice přinesou pracovní místa jak v Saúdské Arábii, tak v USA. Tady Trump samozřejmě drží své slovo a plní to, co slíbil. Každopádně můžeme usuzovat, že podpora amerických hodnot a myšlenek se omezuje na úroveň kupních smluv. Lidská práva ustupují do pozadí před smrtelnými zbraněmi. Zároveň však takové sblížení se Saúdskou Arábií může být pro Spojené státy nákladné. Existuje riziko, že by USA mohly být vtaženy do konfrontace mezi Rijádem a Teheránem. Tento předpoklad dosud existuje pouze v teoretické rovině a není možné ji potvrdit ani vyvrátit. V každém případě je politika nového prezidenta omezena na pragmatičtější formu založenou na národních zájmech, kde výsledek ospravedlňuje prostředky. Dokonce daný směr postupu byl ukotven v Strategii národní bezpečnosti (*National Security Strategy*), která se staví na „principiálním realismu“⁵⁵ a Spojené státy se nechystají „ukládat naše hodnoty na

---

⁵⁴ Bojové vozidlo pěchoty

⁵⁵ Originální znění: „principled realism“ (The White House 2017a).

jiných“⁵⁶ (The White House 2017a). To je ve své podstatě nový začátek Trumпова realismu v americké zahraniční politice, který však bude procházet nárazovou zkouškou během dalších tří let jeho prezidentství.

---

⁵⁶ Originální znění: „impose our values on others“ (The White House 2017a).

4 Uvolnění vs. stagnace ve vztazích mezi USA a Íránem

Poslední stát, na který se zaměřím, je Íránská islámská republika. Ve srovnání s oběma dříve zmíněnými státy se jedná se o stát zcela odlišný. Minimálně proto, že posledních 30 let nemá diplomatické vztahy s USA. Existuje mínění, že v 60. letech 20. století byl Írán jedním z pilířů americké zahraniční politiky. Loajalita šáha Muhammada Rezy Pahlavího k USA byla klíčovým faktorem úspěšnosti země – Írán dostával od USA všemožnou pomoc, zejména vojenskou. Každoročně rostl objem obchodu. V roce 1976 byla mezi Washingtonem a Teheránem podepsána smlouva o růstu obchodu s ropou a nevojenským zbožím na 15 miliard USD. Již v roce 1978 se USA staly druhým největším dodavatelem zboží a služeb do Íránu. Spojené státy se ukázaly jako největší importér íránské ropy – Washington kupoval 15,9 % ropy íránského původu (Fedorova 2004: 7).

Po islámské revoluci v roce 1979 se začaly hroutit jak diplomatické, tak i ekonomické vztahy. Objem amerického exportu snížil z 3,68 miliardy na 1,20 miliardy USD, přičemž import zboží se snížil jen o 3 % z 2,87 miliardy USD na 2,78 miliardy USD. Spojené státy dovážely hlavně íránskou ropu, která tvořila zhruba 93 % celkové částky (Fedorova 2004: 32–35). Definitivní konec ekonomické a diplomatické spolupráce přichází v roce 1980 po obsazení a zajištění pracovníků americké ambasády v Teheránu. Íránsko-americké vztahy byly pak přerušeny na více než třicet let.

4.1 Přes sankce k uvolnění

Politika sankcí USA proti Íránu započala již v době islámské revoluce. První sankce byly na Írán uvaleny v roce 1979 a týkaly se obratu zboží mezi státy. Další rozšíření sankcí přišlo v roce 1985, kdy USA zakázaly poskytování půjček Islámské republice. V roce 1987 administrativa prezidenta Ronalda Reagana absolutně zakázala jakékoliv obchodování s Íránem. Sankce se kromě zboží týkaly i ropy. Následně v roce 1995 prezident Bill Clinton vydal nový balík sankcí. Od té doby se sankce týkaly všech amerických ropných společností. Bylo jim zakázáno spolupracovat s íránskými podniky, aby bylo zastaveno pronikání

amerických investic do Íránu. Tyto sankce byly především spojené s americkou společností *Conoco*, která uzavřela partnerskou smlouvu s íránskou státní firmou ve výši jedné miliardy USD (Clawson 2015).

Prezident Bill Clinton dlouho neotálel s dalšími sankcemi. Za dva měsíce bylo zavedeno embargo na jakékoli investice do Íránu, absolutní zákaz obchodování mezi oběma státy a také kompletní zastavení dovozu ropy íránského původu, což tvořilo čtvrtinu celého íránského exportu (The New York Times 1995). Dále administrativa George W. Bushe pokračovala ve stejném tónu. Nové sankce z roku 2005 zmrazily íránské zahraniční účty kvůli podpoře teroristů a práci na jaderném programu (Clawson 2015).

Kromě sankcí USA byly na Írán také uvaleny sankce OSN, a to na základě rezolucí Rady bezpečnosti (rezoluce č. 1696, 1737, 1747, 1803, 1835, 1929 a 2224) mezi lety 2006 a 2010, které trestaly Írán za pokusy získat vlastní jaderné zbraně. Pronikání zahraničních investic do země, které byly pro Teherán jedním z hlavních zdrojů státních příjmů, bylo téměř zastaveno. Jednalo se však nakonec pouze o investice americké. Efekt sankcí a omezení, které byly na Írán uvalovány během téměř třiceti let, byl slabý. Írán našel jiné partnery, kteří byli ochotní spolupracovat, například Čínu, Indii nebo Japonsko, což se zřetelně projevilo na hodnotách hospodářských ukazatelů. Například v roce 2010 činil růst HDP 3 % ročně, inflace se snížila z 13,8 % na 11,8 %, objem exportu vzrostl na 10 miliard USD a zahraniční investice dosáhly výše 1,7 miliardy USD (Maškov 2012: 27–30).

K obratu o 180 stupňů ve vztazích mezi USA a Íránem nakonec došlo v roce 2015. Za téměř třicet let absence diplomatických kontaktů začalo napětí klesat. Po dlouhých vyjednáváních byla otevřena nová kapitola vzájemných vztahů. Představitelé Washingtonu a Teheránu a také dalších mocností (Francie, Británie, Německo, Čína a Rusko) podepsali společný všeobecný akční plán (JCPOA), který je také známý jako „jaderná dohoda“. Touto dohodou se Írán zavázal k tomu, že o dvě třetiny sníží počet svých centrifug na obohacování uranu, a to v příštích deseti letech, a že bude udržovat své zásoby obohaceného uranu na 3,67 % ve formě hexafluoridu nebo jeho ekvivalentů v jiných chemických formách na úrovni nepřesahující 300 kg. Teherán se také zavázal

otevřít všechna jaderná zařízení pro pozorovatele Mezinárodní agentury pro atomovou energii (MAAE). Výměnou za to se účastníci na druhé straně zavázali odstranit všechny výše zmíněné rezoluce Rady bezpečnosti OSN a USA odvolat ekonomické sankce namířené proti Íránu za posledních třicet let (MID RF 2015). Oteplování ve vztazích nahradilo trvalá stagnaci.

4.2 Trumpova slovní válka

Společný všeobecný akční plán vešel v platnost ještě během posledního roku funkčního období prezidenta USA Baracka Obamy, přičemž budoucnost tohoto plánu záležela na názorech prezidenta USA. I když všude po světě byla dohoda ve většině případů vítána (UN News 2015), ve Spojených státech tento optimismus někteří představitelé nesdíleli. Jedním z těch, kdo nesouhlasili, byl Donald Trump.

Donald Trump se k dohodě okamžitě vyjádřil ještě předtím, než se stal kandidátem Republikánské strany na prezidenta USA. V červnu roku 2015 v Charlottesville označil dohodu za „hroznou“⁵⁷ s tím, že [jako Spojené státy] jejím podepsáním „jim [Íráncům] dáváme miliardy USD, které bychom jim dávat neměli. Měli jsme si peníze ponechat“⁵⁸, protože „Íránci budou podvádět“⁵⁹ (Donald Trump, cit. dle Tur 2015). Faktická částka, která bude Íránu vrácena, se různí. Jedná se spíše o peníze, které si Írán uložil v amerických bankách a které od roku 2005 kvůli sankcím nemohl používat. Čísla se pohybují mezi 50 a 150 miliardami USD (Garver 2015).

Kromě peněz je zde ještě řada dalších sporných věcí. První je, že Írán svůj jaderný program jenom na nějaký čas zmrazí. To je především z důvodu, že jaderná dohoda neeliminuje celý jaderný potenciál Teheránu, ale pouze ho omezí. Číselně vyjádřeno je to snížení o 98 %, ale existuje možnost, že v dlouhodobé perspektivě i toto množství uranu bude stačit na výrobu jaderné zbraně (Sanger 2015).

Z toho vyplývají obavy dvou spojenců – Izraele a Saúdské Arábie. Pokud

---

⁵⁷ Originální znění: „terrible“ (Tur 2015).

⁵⁸ Originální znění: „giving them billions of dollars in this deal, which we shouldn't have given them. We should have kept the money“ (Tur 2015).

⁵⁹ Originální znění: „Iranians are going to cheat“ (Tur 2015).

k tomu dojde, Írán bude mít jak nosiče, tak i hlavice, což představuje jistou strategickou hrozbu pro oba státy. Kromě toho, zrušení sankcí posílí ekonomiku Íránu, a tím pádem může vzniknout nový mocenský pól, který destabilizuje soudobé regionální mocenské uspořádání.

Proti smlouvě se zároveň vyjádřili v Tel-Avivu a Rijádu. Premiér Izraele Benjamin Netanjahu (Simpson 2013) označil jadernou dohodu za „historickou chybu“⁶⁰ a anonymní vysoký představitel Saúdského království řekl, že „mnozí v Saúdské Arábii se obávají, že Írán není upřímný a že během jednání panovaly obavy, že jakákoli dohoda by znamenala rozšíření vlivu Íránu v zemích jako Libanon a Bahrajn. Írán se tak stane větší hrozbou“⁶¹ (anonymní cit. dle Cohen, 2013).

Vraťme se ale do USA. Donald Trump během projevu pro AIPAC (americko-izraelský výbor pro veřejné záležitosti) řekl, že jeho „prioritou číslo jedna je odstranit katastrofální dohodu s Íránem“⁶² (Donald Trump cit. dle Begley 2016). Tímto výrokem Trump opět ukázal, že se jeho politika bude orientovat na Izrael a zároveň bude vyhovovat zájmům Saúdské Arábie. Vzhledem k tomu, co bylo řečeno v předchozích dvou kapitolách, se dá říci, že se tím Trumpova politika začíná postupně formovat v souladu se záměrem zastavit nepřátelský Írán cestou změny vztahů s Izraelem (viz kapitolu 2) a Saúdskou Arábií (viz kapitolu 3).

„Víte, v dohodě s Íránem je něco, čemu lidé, jak se domnívám, nerozumí nebo o tom neví, a nikdo není schopen vysvětlit, že pokud někdo napadne Írán, musíme mu přijít na pomoc. A já říkám: Zahrnuje to Izrael? Takže pokud Izrael napadne Írán, na základě této dohody musíme [...] bojovat na straně Íránu proti Izraeli“⁶³ (Donald Trump cit. dle Richardson 2015). Bez ohledu na faktickou nepřesnost výroku, jelikož podle článku 10, sekce 3 textu jaderné dohody taková možnost je za prvé vyloučena (MID RF 2015) a za druhé se jeví jako osobní

---

⁶⁰ Originální znění: „historic mistake“ (Simpson 2013).

⁶¹ Originální znění: „many in Saudi Arabia worry that Iran is not being sincere, and the worry during the negotiations was that any deal reached would mean Iran would widen their influence in the region – in countries like Lebanon and Bahrain – and become a bigger threat“ (Cohen 2013).

⁶² Originální znění: „number-one priority is to dismantle the disastrous deal with Iran“ (Begley 2016).

⁶³ Originální znění: „you know, there’s something in the Iran deal that people I don’t think really understand or know about, and nobody’s able to explain it, that if somebody attacks Iran, we have to come to their defense, And I’m saying, does that include Israel? So if Israel attacks Iran, according to that deal [...] we have to fight with Iran against Israel“ (Richardson 2015).

interpretace prezidenta. Nabízí se, že Donald Trump potřeboval jakýkoli argument, který by byl víceméně důvěryhodný, pro zrušení nebo změnu dohody, nebo legitimitu pro zpřísnění politiky vůči Teheránu. Jako alternativu války proti spojenci nabízel Trump sankce: „Mám rád myšlenku dohody, ale měly by se zdvojnásobit sankce [...] a oni by přišli ke stolu a prosili, abychom uzavřeli dobrou dohodu“⁶⁴ (tamtéž).

Proč vlastně byly zvoleny sankce? USA nejsou jedinými garanty dohody. Další účastníci (Rusko, Čína, Francie, Německo, Velká Británie a Evropská unie) by blokovali případné jednostranné rozhodnutí Donalda Trumpa dohodu opustit. Pro prezidenta USA byla proto varianta „zdvojnásobit a ztrojnásobit sankce“⁶⁵ (Donald Trump cit. dle Smillowitz 2016) nejlogičtější řešením. Každopádně prezident „studoval tento problém velice podrobně [...] vlastně mnohem hlouběji než kdokoli jiný“⁶⁶ (Donald Trump cit. dle Begley 2016).

Z íránské pozice byla Trumpova výhra poněkud sporná. Pro stoupence smlouvy to byla rozhodně nepříjemná zpráva, což se nedá říct o konzervativní části íránské politické elity. Karim Sadjadpour (2016) cituje íránská státní média, která jeho vítězství nazývají jako „další úspěch liberální demokracie: Vítězství šílence nad lhářem“⁶⁷. V Íránu se tak otevřela nová diskuze nad tím, jak se ke smlouvě postavit. Autor předpokládá, že zvolení Donalda Trumpa prezidentem USA dá impulz konzervativním politikům a strážcům islámské revoluce pro prosazení tvrdší linie vůči USA a upevnění své moci. Ve své podstatě to může způsobit krizi v Íránu. Společenská nespokojenost bude růst a lidé půjdou na centrální náměstí demonstrovat proti utahování šroubů. Jak chápou tuto situaci v oválné pracovně Bílého domu není zcela zřejmé, ale na konci roku 2016 v USA neexistoval žádný jednotný názor na řešení této otázky.

---

⁶⁴ Originální znění: „I like the idea of a deal, but they should have doubled up the sanctions for another couple of months, and they would have come to the table and they would have been begging to make a good deal“ (Richardson 2015).

⁶⁵ Originální znění: „double and triple up your sanctions“ (Smillowitz 2016).

⁶⁶ Originální znění: „studied this issue in great detail [...] actually greater by far than anybody else“ (Begley 2016).

⁶⁷ Originální znění: „another Achievement of Liberal Democracy: The Victory of a Mad Man Over a Liar“ (Sadjadpour 2016).

4.3 Donald Trump proti JCPOA

Již 29. ledna 2017 Teherán „oslavil“ Trumpovo vítězství v prezidentských volbách zkouškou nové balistické rakety. Technicky vzato, Írán porušil rezoluci Rady bezpečnosti OSN, která zakazuje Íránu provádět zkoušky raket schopných nést jaderné hlavice, ale neporušil tím dohodu JCPOA.

Několik dnů poté USA zavedly sankce proti íránským a také čínským jednotlivcům i firmám, které se podle Bílého domu na výrobě těchto raket podílejí. Michael Flynn (Borger, 2017), jeden ze stoupců tvrdé linie vůči Islámské republice, řekl, že „Trumpova administrativa už nebude tolerovat íránské provokace, které ohrožují naše zájmy“⁶⁸. Sám prezident řekl, že „si neváží toho, jak ‚milý‘ k nim prezident Obama byl“⁶⁹.

Na druhé straně stál zahraničně-politický blok vlády, který představovali ministr obrany James Mattis, ministr zahraničí Rex Tillerson a Herbert McMaster, nový poradce pro národní bezpečnost (vystřídal Michaela Flynnna 20. února 2017), začal vystupovat jako protiváha prezidenta Trumpa. Přestože celkově nálady v administrativě vůči Íránu nejsou přátelské, zahraničně-politické křídlo vlády uvažovalo, že zachování JCPOA odpovídá národním zájmům USA. Komplikovanější bylo přesvědčit o tom prezidenta.

Navzdory ideovým střetům Washington uvalil sankce. Zajímavým aspektem situace je, že všechny sankce se týkaly programu výroby balistických raket, podpory teroristických skupin a porušování lidských práv. Jednoduše řečeno, administrativa Donalda Trumpa nepřišla na žádný nový způsob, jak „potrestat“ Írán (United States Institute of Peace 2017). Tyto sankce však měly formální povahu – netrestaly samotný stát přímo, ale jen jednotlivé vysoké představitele Íránu a některé státní složky, podniky a korporace. Takzvané *chytré sankce* byly také použity proti tzv. Strážcům islámské revoluce, kteří jednak kontrolují raketový program (Deutsche Welle 2017) a jsou také považováni za skupinu podporující terorismus (Katzman 2017: 11). V kontextu íránského politického systému jsou považováni za něco podobného, jako jsou tzv. *silovici* v Rusku (členové státních bezpečnostních složek, které v rovině *deep-state* mají

⁶⁸ Originální znění: „the Trump administration will no longer tolerate Iran’s provocations that threaten our interests“ (Borger 2017).

⁶⁹ Originální znění: „they don’t appreciate how ‚kind‘ President Obama was to them“ (Borger 2017).

vliv na politiku a jsou častými oběťmi západních sankcí).

V červnu 2017 Kongres schválil zákon H.R. 3364 „o boji proti americkým protivníkům prostřednictvím sankcí“⁷⁰. Zákon nařizoval řadu opatření proti nepřítelům USA – Rusku, Severní Koreji a Íránu. Pokud jde o posledního „protivníka“, zákon poskytoval prezidentovi právo na uplatnění sankcí proti osobám odpovědným za porušení mezinárodně uznávaných lidských práv spáchaných proti jednotlivcům v Íránu a také proti:

1. Íránským balistickým raketám nebo programům zbraní hromadného ničení.
2. Prodeji nebo převodu vojenského vybavení Íránu nebo poskytnutí související technické nebo finanční pomoci.
3. Sboru islámské revoluční gardy a přidruženým zahraničním jednotlivcům (veřejný zákon 115-44: čl. 1).

Reakce Íránu na to byla okamžitá. Zástupce ministra zahraničí Abbas Araghchi (Reuters 2017b) k tomu přispěl komentářem, že tento americký krok nezůstane bez odpovědi: „Podle našeho názoru byla jaderná dohoda porušena a my odpovíme vhodnou a přiměřenou reakcí na tuto záležitost“⁷¹. Otázkou je, co by Teherán mohl konkrétně udělat? Uvalit ekonomické sankce? Vyhostit diplomaty? To by technicky možné bylo, a vyhoštění diplomatů je v soudobé politice docela populární krok. Je tu však jeden problém. USA a Írán stále nemají diplomatické vztahy, což použití uvedeného prostředku komplikuje. Teherán může buď podat žalobu, nebo vyzvat další signatáře k zásahu a podpoře proti jednostranné akci Washingtonu.

V srpnu byl zákon podepsán. Nejvyšší vůdce ájatolláh Alí Chameneí (PressTV 2017) na to řekl, že „[Američané] sankcionovali Írán; ale sankce nás upozornily na naše možnosti a přes všechna nepřátelství je Islámská republika silnější než kdy jindy. Nebojíme se nepřátelských úmyslů a my víme, jak s nimi jednat. Revoluční identita a usilovná práce by pomohly zemi pokračovat napříč všemi protiopatřeními nepřítele“⁷². Mluvčí ministra zahraničí Bahram Qassemi

⁷⁰ Originální znění: „Countering America’s Adversaries Through Sanctions Act“ (veřejný zákon 115-44).

⁷¹ Originální znění: „in our view the nuclear deal has been violated and we will show an appropriate and proportional reaction to this issue“ (Reuters 2017b).

⁷² Originální znění: „they sanctioned Iran; but sanctions made us aware of our potentials and despite all

(Mehr 2017) však šel ještě dále: „Írán si vyhrazuje právo na odvetná opatření proti protiiránským krokům vlády USA. Islámská republika nespadne do pastí zlověstného trojúhelníku terorismu arogance-sionismu-wahhábismu“⁷³.

Do 13. srpna nebylo jasné, jakou formu bude měsíce slibovaná reakce mít. Ale svět se jí nakonec dočkal. Islámské poradní shromáždění (iránský parlament) schválil 240 hlasy z 244 dodatečné financování programu balistických raket ve výši 500 milionů USD. Kromě toho byla vytvořena černá listina představitelů USA, kterým bude zablokován vstup na území Íránu a všechny jejich finanční aktiva budou zmrazena (News Corp Australia Network 2017). Ihned se však nabízí otázka, kdo z představitelů administrativy USA má aktiva v Íránu a kdo z nich má zájem Írán navštěvovat?

Výše zmíněná investice do zbraní se však ukázala jako dobrá volba pro odstrašení USA. Je to dáno tím, že raketový program je velmi citlivé téma pro Izrael a představuje ohrožení jeho bezpečnosti. Odpověď ze strany Washingtonu byla stejná – sankce byly rozšířeny (United States Institute of Peace 2017). V říjnu 2017 se začal měnit princip politiky zadržování Íránu – Donald Trump se zřekl uvalení sankcí kvůli jadernému programu, ale odmítl certifikaci smlouvy. Vzhledem k tomu, že se jedná o čistě vnitřní proces mimo JCPOA, pomohlo by to prezidentovi ukázat, že se k dohodě nestaví pozitivně, ale fakticky ji neopouští.

Ve svém prohlášení 13. října 2017 kritizoval prezident Trump jadernou dohodu s tím, že obsahuje „identifikované nedostatky“ (The White House 2017c). Není nic překvapivého na tom, že ty „nedostatky“ jsou spojovány s programem výroby balistických raket a podporou militantních skupin v Sýrii a Jemenu a porušováním lidských práv. Donald Trump nešetřil ostrými výrazy: „Oblíbenými pokřiky tohoto režimu jsou: ‚Smrt Americe‘ a ‚Smrt Izraeli‘“⁷⁴ (The White House 2017c). Mimo jiné obvinil iránský režim z nedodržování dohody a

---

hostilities, the Islamic republic is more powerful than ever. We are not afraid of enemy's plots and we know how to deal with them; Revolutionary identity and diligent work would help the country to move ahead despite all countering measures by the enemy“ (PressTV 2017).

⁷³ Originální znění: „Iran reserves the right to a reciprocal measure against the US government's anti-Iranian moves. The Islamic Republic will not fall into the trap of the ominous triangle of Arrogance-Zionism-Wahhabi terrorism“ (Mehr 2017).

⁷⁴ Originální znění: „the regime's two favorite chants are ‚Death to America‘ and ‚Death to Israel‘“ (The White House 2017c).

podpory světového terorismu. Proto on „jako prezident Spojených států [...] uvalí na režim další sankce, aby zastavil financování terorismu“⁷⁵ (The White House 2017c).

Tyto události připadly na stejnou dobu, kdy prezident musel podepsat výnos o tom, že Írán dodržuje pravidla dohody. Musí to však dělat každých 90 dnů (Davenport 2017). Každý prezidentův podpis byl však doprovázen slovy o tom, že ho nepodepíše. Podle Donalda Trumpa Írán porušuje dohodu tím, že nadále neumožňuje vstup mezinárodní komisi expertů MAAE do vojenských objektů (Bengali 2017). Prezident Trump nařídil administrativě spolupracovat s Kongresem na úpravě dohody. Dohodlo se, že se dohoda bude upravena dodatky do původního zákona o revizi jaderné dohody s Íránem (*Iran Nuclear Agreement Review Act*). Tyto dodatky by dočasně opuštěná omezení změnila na trvalá a také by zaváděly omezení na íránský jaderný program. Pokud by došlo k porušení dohody ve znění těchto dodatků nebo nedošlo k certifikaci, automaticky by se vracely sankce, od kterých bylo upuštěno (Riley-Smith 2017).

V lednu 2018 začal hrát prezident Trump vabank. Dal všem signatářům dohody ultimátum 120 dnů na vyjednávání dodatku nebo dodatečné smlouvy, která předepíše okamžité a povinné kontroly všech objektů, na kterých Írán technicky může pokračovat ve výrobě zbraní hromadného ničení (The White House 2018). Ve srovnání s předchozími kroky tím došlo k jedné zásadní změně. Prezident Trump prohlásil, že „Spojené státy se opětovně nezřeknou sankcí, aby zůstaly součástí íránské jaderné dohody. A pokud kdykoli usoudím, že taková dohoda není v dosahu, okamžitě od smlouvy odstoupím“⁷⁶ (Donald Trump cit. dle The White House 2018). Jednoduše řečeno, dokud se Kongres nedohodne na opatřeních proti tomu, prezident dohodu opustí jednostranně sám.

Odpověď Íránu byla reciproční. Bylo vydáno ultimátum, podle kterého Írán odstoupí od smlouvy, pokud z ní kvůli novým sankcím nebude vyplývat žádná ekonomická výhoda pro stát (Trofeh 2018). Tento přístup provokuje USA uvalit další sankce a donutit Teherán jednostranně z dohody vystoupit. Pro

---

⁷⁵ Originální znění: „as President of the United States [...] will place additional sanctions on the regime to block their financing of terror“ (The White House 2017c).

⁷⁶ Originální znění: „the United States will not again waive sanctions in order to stay in the Iran nuclear deal. And if at any time I judge that such an agreement is not within reach, I will withdraw from the deal immediately“ (Trump 2018).

Donalda Trumpa by to byl nejlepší scénář vývoje událostí. Írán splnil podmínky JCPOA na likvidaci zásob uranu a nukleárních zařízení, a tím tak vlastní nedostatečné množství radioaktivní látky pro výrobu zbraně hromadného ničení. Zrušení dohody nejen posune íránský pokrok ve sféře balistických raket, ale i anuluje ekonomické benefity pro Írán. Na druhé straně krok Teheránu může být chápan jako bluf. Již v roce 2016 růst HDP činil 13,4 %, oproti 1,3 % v roce 2015 (The World Bank 2017). Těchto neuvěřitelných výsledků bylo možné dosáhnout jen díky JCPOA. V opačném případě, pokud USA dohodu zruší, dojde k okamžitému zhoršení ekonomické situace, čemuž by se Írán chtěl jistě vyhnout. Z toho důvodu se svým ultimátem snaží oddálit přijetí řešení.

Hypoteticky je možné, že do 12. května dojde k rozšíření sankcí, ale Teherán to nejpravděpodobněji vezme jako výhru. Pro režim je to výhodné, protože utahování šroubů zvnějšku garantuje režimu přežití i národní podporu. Nové akty západní agrese budou nejen prostředkem pro prosazení tvrdší politiky vůči USA, ale zároveň uvolní ruce státnímu aparátu propagandy vytvářet vizi vnějšího nepřítele, který se všemi možnými způsoby vměšuje do jejich záležitostí.

Na druhé straně sankce mají opačný efekt. Po zrušení dohody se v Íránu zlepšila ekonomická situace, ale nezmezila korupce na státní úrovni. Sankce, které trestají státní instituce a jednotlivce, naopak ukazují, že příčinou bídy ve státě nejsou západní sankce, ale že je bída důsledkem nečestného rozdělení státního majetku a surovin. Protesty v Íránu na konci roku 2017 jsou jasným důkazem růstu společenské nespokojenosti s aktuálním kurzem vlády (Cockburn 2018). Ale proč tyto zůstaly bez americké reakce? Podpora protestujících a obvinění režimu z neschopnosti poskytnout společnosti to, co potřebuje a čeho si žádá, by ukázala, kde je kořen problému. Místo toho se však Donald Trump jen omezil na tweety o zrušení jaderné dohody a jen tak napomáhal íránské mašinérii státní propagandy ve vytvoření vize vnějšího nepřítele, který chce Írán udusit (Vakil 2018).

Pro koho by to však bylo přínosné? Zrušení dohody by znamenalo konec dosaženého statu quo, návrat k aktivnější fázi konfrontace s USA a upevnění pozic radikálních politiků v Teheránu. Kromě toho, zrušení JCPOA znamená

militarizaci, zrychlení výroby jaderných zbraní a raket, které by mohly nést jaderné hlavice. To je hrozba pro Izrael a Saúdskou Arábii – dva klíčové spojence USA. Úzká forma spolupráce mezi těmito třemi státy v poslední době (viz kapitoly 2 a 3) znamená vytvoření jasné protiiránské fronty pod patronátem USA. Závody v nukleárním zbrojení na Blízkém východě by navíc nebyly dobrou zprávou pro Washington, který se připravuje na jednání se severokorejským vůdcem Kim Čong Unem.

V souvislosti se zrušením dohody a zaměřením politiky USA je třeba připomenout Johna Boltona, konzervativního politika, který na počátku dubna vystřídal Herberta McMastera ve funkci poradce pro národní bezpečnost USA. Bolton považuje iráckou válku a svržení Saddáma Husajna za úspěch (Drucker 2015) a tvrdí (Bolton 2015), že pro zastavení iránského jaderného programu je třeba udělat to, co udělal Izrael s reaktorem Osirak v Iráku a Al Kibar v Sýrii – zničit je. Bolton je člověk stejného smýšlení jako nový ministr zahraničí USA Mike Pompeo. Tito politici budou injekcí, která způsobí konsolidaci protiiránských nálad na ministerstvu zahraničí. Příchod konzervativního politika a zastávce tvrdého kurzu potvrzuje to, že pro americkou zahraniční politiku vůči Íránu bude charakteristická strategie zadržení.

I když připustíme, že Washington dokáže jadernou dohodu zrušit, dojde k určitému nedorozumění mezi USA a jejich evropskými partnery, především Francií a Německem. Různé podniky a společnosti v těchto státech po roce 2015 uzavřely dohody s Íránem za miliardy USD. Zrušení dohody by znamenalo konec ekonomické spolupráce s Íránem kvůli strachu z amerických sankcí – kdo obchoduje s Íránem, nebude moci obchodovat s USA (Baklicky 2017). Horlivá a emotivní předvolební rétorika Donalda Trumpa je už dávno za námi a zahraniční politika je velice citlivá věc, ve které se musí pečlivě zvažovat různé možnosti a zájmy. Dnes je těžko představitelné, jak vztahy mezi USA a Íránem budou vypadat v následujících letech. Ještě těžší je představit si situaci po případném zrušení jaderné dohody. Sankce by zkomplikovaly situaci pro Írán, ale neovlivnily by jeho raketový program tak, jak by to USA chtěly. Schopnost Donalda Trumpa řešit otázky ne z pozice síly, ale hledat vzájemně výhodná řešení, je velice zpochybněna, stejně jako jeho role čestného arbitra v otázce

palestinsko-izraelského konfliktu. USA jsou stále supervelmocí, se kterou je třeba vyjednávat.

Závěr

Cílem mé práce bylo analyzovat zahraniční politiku Spojených států amerických na Blízkém východě během prvního roku funkčního období prezidenta Donalda Trumpa. Explicitně jsem se zaměřil na tři státy: Izrael, Saúdskou Arábii a Írán. Během výzkumu jsem se zaměřil na analýzu výroků prezidenta USA během volební kampaně se snahou zjistit politický směr, který by Donald Trump sledoval. U každého státu jsem se dále zabýval analýzou samotné politiky a zjišťoval jsem odpovědi na tři otázky: 1. Podaří se Donaldu Trumpovi vyjednat či se přiblížit k míru mezi Izraelem a Palestinou? 2. Jak bude vypadat politika vůči Saúdské Arábii? 3. Jak se vyvíjely vztahy mezi USA a Íránem za rok prezidentství Donalda Trumpa?

Jednalo se o politiku administrativy, a proto jsem považoval za důležité ji charakterizovat. Ukazuje se, že samotné těleso neexistuje. Podle ústavy však prezident jmenuje poradce, kteří mu pomáhají vykonávat úřad. Jinými slovy, je to kabinet vlády, jehož členové zastávají s několika výjimkami víceméně homogenní stanoviska. Jejich názory se převážně pohybují v pravé části politického spektra, přičemž se jedná o názory výrazně konzervativní (Restuccia, 2016).

Důležitým aspektem problematiky je také střídání kádrů v Bílém domě. Zvčetně změn na důležitých postech byly zvláště dvě velice zajímavé. Mike Pompeo (bývalý ředitel CIA) vystřídal v polovině března 2018 Rexe Tillersona ve funkci ministra zahraničí. Za necelý měsíc, na počátku dubna 2018, nastoupil do funkce poradce pro národní bezpečnost John Bolton, a to místo Herberta McMastera. Tyto změny jsou důležité zejména proto, že oba politici jsou jednak výrazně konzervativní, a také že se shodou okolností svých postů ujali během zostření vztahů na Blízkém východě a ideových sporů uvnitř Bílého domu. Odvolání politiků s liberálnějším smýšlením u uvedených pozic je potvrzením toho, že prezident nebude nakloněn ústupkům a jeho politika bude mít tvrdý kurz.

Politika v USA je veřejnou věcí a to, co bylo někým někdy řečeno, se dostává okamžitě do médií. Proto nebylo těžké informace použité v této práci

najít. Ze západních médií jsem zjistil, že předvolební rétorika Donalda Trumpa byla nestálá a občas si ve svých prohlášeních protirečil (Miller 2016). Pokud bylo součástí předvolební kampaně téma Blízkého východu, přikláněl se Donald Trump většinou na stranu Izraele. Prezident často sliboval věci, které před ním nikdo nedokázal udělat, například dosažení mírové smlouvy mezi Izraelem a Palestinou. Trump však nenabízel žádný konkrétní koncept pro svůj *Ultimate deal*.

Po vítězství ve volbách a sestavení týmu už bylo patrné, že americká zahraniční politika prezidenta Trumpa se začíná stále více orientovat na Izrael. Židé jako David Friedman (velvyslanec USA v Izraeli), Jared Kushner (poradce prezidenta) a Jason Greenblatt (představitel pro mezinárodní vyjednávání) obsadili v administrativě USA velice důležité posty, což jednoznačně ukazuje orientaci na Izrael. Všichni tři zmínění politici jsou ortodoxními Židy s dlouhými vazbami na Izrael a ortodoxní komunitu v USA (Dolsten 2017).

Po obsazení oválné pracovny Bílého domu se Donaldu Trumpovi nepodařilo přiblížit se k dosažení míru mezi Izraelem a Palestinou. Došlo spíše k pravému opaku. Za prvé, během prvního měsíce zpochybnil prezident Trump jeden z pilířů americké zahraniční politiky v regionu – dva státy pro Izrael a Palestinu. Za druhé, podepsal zákon o přesunu ambasády do Jeruzaléma – krok, který každý americký prezident od roku 1995 odmítal podepsat. De facto tak uznal Jeruzalém jako hlavní město Izraele. Za třetí, zkrátil financování do UNRWA – fondu OSN pro palestinské uprchlíky. To všechno poukazuje na žádný pokrok ve vyjednávání míru – za rok prezidentství Donalda Trumpa došlo ke stagnaci, ztrátě důvěry a zájmu prezidenta Státu Palestina Mahmúda Abbáse vůči USA a k výraznému posílení proizraelských nálad v administrativě USA. Mírová jednání se zatím odkládají na neurčito.

V souvislosti se Saúdskou Arábií měly Trumpovy názory více stejnorodou formu – prezident omezil kritiku předchozí politiky, vytvořil vizi, že dojde k výrazné proměně ve vztazích, ale nenabídl žádný projekt toho, jak na to. Tvrdil, že Saúdové zaútočili na „dvojčata“, podporují terorismus a financují Hillary Clintonovou. Ale chtějí pouze dostávat odměnu v pevné měně za svou ropu! Tím jen zdůrazňoval, že současný formát spolupráce už není přijatelný. Ale hned po

stěhování z Trump Tower do oválné pracovny Bílého domu došlo k obratu jeho názorů o 180 stupňů.

Technicky tak Donald Trump splnil svůj slib o revizi politiky vůči Saúdské Arábii, ale odlišným způsobem, než který uváděl v předvolební kampani. Místo pokračování vyvážené politiky Baracka Obamy, která předcházela nadměrnému sblížení USA a Saúdské Arábie, prezident začal jednostranně Saúdskou Arábii podporovat a spolu s ní se vymezovat vůči Íránu. Důkazem je například podpora Rijádu během katarské diplomatické krize. Donald Trump masivně podporoval blokádu Kataru a „útočil“ na něj na Twitteru, zatímco jiní členové jeho týmu, zejména ministr zahraničí Rex Tillerson, dbali na zachování neutrality, aby tak USA měly více diplomatických možností pro vyřešení krize. V administrativě chyběl jednotný názor na další postup. Na jedné straně se v Kataru nachází největší americká letecká základna, na druhé straně však je tento malý emirát jedním ze států Arabského poloostrova a má pozitivní vztahy s Teheránem (Keatinge 2017). Taktika zvolená Donaldem Trumpem poukazuje nejen na nízkou kvalitu jeho vyjednávacích schopností, ale i na jeho jasnou prosaúdskou orientaci. Dalším důkazem je podepsání smlouvy o dodávkách zbraní do Saúdské Arábie v plánované výši 350 miliard USD (Kristian 2017). Zbraně by sloužily jako prostředek pro zadržení a odstrašení od podpory „jiných“ stran v syrské a jemenské válce a destabilizaci Blízkého východu. Došlo tedy k upevnění vazeb mezi Washingtonem a Rijádem, kde nejdůležitější roli hrají pragmatické zájmy, zejména nutnost čelit íránské hrozbě.

Postoje Donalda Trumpa k Íránu byly negativní, a to otevřeně a bez kompromisů. Už v roce 2015 dával najevo, že se rozhodně nechystá pokračovat v politice Baracka Obamy. Zpochybňoval účel JCPOA, prohlašoval, že odporuje národním zájmům USA (Labott 2017) a celá jeho politika se koncentrovala kolem jedné myšlenky – zrušení jaderné dohody. Taková rétorika se zachovala po celou dobu volební kampaně a po ní byla úspěšně přenesena do Bílého domu. Místo diplomatické cesty si zde Donald Trump zvolil osvědčenou strategii USA, která fungovala skoro třicet let. Alternativa zde byla, avšak místo toho byly zvoleny sankce. Donald Trump způsobil okamžité zostření vztahů, napomohl íránské militarizaci s investicemi ve výši 500 milionů USD do raketového

programu (News Corp Australia Network 2017), a dokonce svým ultimátem oznámil, že dohodu 12. května 2018 jednostranně opustí. Ano, na jedné straně se Donald Trump dokázal držet stanovené linie, ale na druhé straně dal najevo, že z jeho hlediska je stabilní stagnace mnohem lepší než dlouhodobé uvolnění, a *power politics* je nejlepším prostředkem pro dosažení stanovených cílů.

Z analýzy politiky USA vůči zvoleným státům vyplývá několik věcí. První je, že Donald Trump obrátil zahraniční politiku ve prospěch svých spojenců – Izraele a Saúdské Arábie. Šlo mu tedy o úpravu formátu spolupráce, který byl používán za Baracka Obamy. Republikán Trump, na rozdíl od svého demokratického předchůdce, opustil koncepci promoce univerzálních hodnot, jak bylo přímo uvedeno ve strategii pro národní bezpečnost: „nebudeme vnucovat naše hodnoty jiným“⁷⁷ (The White House 2017a). Tyto hodnoty ale prodal – navýšil výdaje na pomoc Izraeli a prodal Saúdské Arábii zbraně za více než 300 miliard USD. Dané gesto se dá popsat jedním starým ruským příslovím: „*Neměj sto rublů, ale měj sto kamarádů*“. Upevněním vazeb mezi spojenci dokázal Donald Trump zformovat jasnou protiiránskou osu Washington – Rijád – Tel-Aviv.

Z toho vyplývá druhý výstup ze zahraniční politiky prvního roku – žádný kompromis s teroristy, tudíž žádný *appeacement*. Donald Trump viděl jadernou dohodu jako neodpovídající národním zájmům USA. Íránu by se nemělo v dlouhodobé perspektivě umožnit získat zbraně hromadného ničení. Trumpova politika *America First* byla proto zaměřena na eliminaci dané možnosti – likvidací smlouvy teď, když Írán eliminoval zmíněných 98 % zásob uranu a demontoval centrifugy, by jaderný program Íránu nezlikvidovala, ale na delší dobu by ho zastavila. Ministr obrany Jim Mattis a ministr zahraničí Rex Tillerson to viděli jinak – ve zrušení viděli stagnaci a setrvání v ní považovali za zájem USA (McLaughlin 2018). Nikomu v administrativě USA se nepodařilo přesvědčit prezidenta, že setrvání USA v rámci dohody je výhodné. Pětačtyřicátý prezident Spojených států amerických si očividně nezvykl na změnu názorů, i když se rozchází s realitou.

Nyní, v dubnu 2018, není možné říct, jestli prezident Trump dohodu zruší

---

⁷⁷ Originální znění: „we are not going to impose our values on others“ (The White House 2017a).

nebo ne. Je ale jasné, že se pozice USA radikalizovala. Washington si zvolil model tlaku na Teherán, který zároveň zkouší na Moskvě – cílené údery na stát, jeho elity a s nimi spojené státní podniky. Každá nová černá listina a každá následující vlna sankcí budou považovány za novou etapu posílení nebo změnu přístupu k politice. Mezinárodní společenství to bude odsuzovat. Íránská vláda to ale bude používat pro upevnění své moci, a USA budou jednostranně sledovat své národní zájmy a podnikat to, co Donald Trump považuje za nutné. Nyní vše záleží na tom, jestli se francouzskému prezidentovi Emmanuelu Macronovi během oficiální návštěvy USA na konci dubna 2018 podaří přesvědčit Donalda Trumpa změnit názor (Fouquet 2018).

Resumé

Election of Donald J. Trump raised significant questions about future of the United States' foreign policy in global perspective. The Middle East was not an exception. The complicity of the region forces the United States to 'adjust' its policies to changing realities without changing the principles of democracy promotion. Today, when the region still recovers from the 2011 Arab spring it became complicated – the USA struggle with proxies of Russian Federation and Iran in Syrian civil war, supports the Saudi-led campaign against Iranian-backed Houthi rebels in Yemen, American troops still has not come home from Afghanistan, the peace agreement between Israel and Palestine is not signed yet and a lot more. Since January 20-th the Trump administration has taken the responsibility to defend the U.S. interests in the Middle East.

This paper analyses the foreign policy of the Trump administration in the Middle East, particularly, on Israel, Saudi Arabia and Iran. The main aim of this thesis is to analyse, weather Trump administration will be able to reach the peace agreement between Israel and Palestine? What strategy will D. Trump choose for Saudi Arabia? How the U.S.-Iran relations will change?

In four parts, I examine the foreign policy towards each state to answer these questions. First, it is important to understand the D. Trump's expectations and goals he wants to reach towards each state. This will provide us ideological background for the further analysis itself. After that I will examine the actual actions of the Trump administration, conducted during the first year of his presidency.

Seznam literatury a použitých zdrojů

AFP (2018). Jordan's Abdullah sees no Middle East peace without US role. *Middle East Eye*. 04.02.2018 (<http://www.middleeasteye.net/news/jordans-king-abdullah-sees-no-mideast-peace-without-us-role-1170499164>, 23.02.2018).

Al Arabiya (2017). *Global Center for Combating Extremism in Riyadh adopts unprecedented techniques*. 22.05.2017 (<http://english.alarabiya.net/en/features/2017/05/22/All-you-need-to-know-on-the-Global-Center-for-Combating-Extremism-in-Riyadh.html>, 18.03.2018).

Al Jazeera (2016). *Trump renews call for Muslim ban after Orlando shooting*. 13.06.2016 (<https://www.aljazeera.com/news/2016/06/trump-renews-call-muslim-ban-orlando-shooting-160613183943664.html>, 12.03.2018).

Al Jazeera (2018). *Trump sacks Rex Tillerson, replaced by CIA's Mike Pompeo*. 14.03.2018 (<https://www.aljazeera.com/news/2018/03/trump-ousts-rex-tillerson-replaces-mike-pompeo-180313124513196.html>, 28.03.2018).

Al-Marzouki, Mansour et. al. (2015). Why Saudi Arabia and Israel oppose Iran nuclear deal. *Al Jazeera*. 14.04.2015 (<https://www.aljazeera.com/news/2015/04/saudi-arabia-israel-oppose-iran-nuclear-deal-150401061906177.html>, 12.03.2018).

Arshad, Mohammed (2017). Trump plans 28 percent cut in budget for diplomacy, foreign aid. *Reuters*. 16.03.2017 (<https://www.reuters.com/article/us-usa-trump-budget-state/trump-plans-28-percent-cut-in-budget-for-diplomacy-foreign-aid-idUSKBN16N0DQ>, 05.03.2018).

Ashford, Emma (2017). Trade-Offs in the Middle East. *CATO Institute*. 09.06.2017 (<https://www.cato.org/blog/trade-offs-middle-east>, 14.03.2018).

Bard, Mitchel G. (2007). *Will Israel Survive?* (Palgrave Macmillan).

Baklicky, Andrej (2017). Novyj vychod Trumpa. Čto ždet jadernoje soglašenje s Iranom. *Moskevské centrum Carnegie*. 27.10.2017 (<https://carnegie.ru/commentary/73536>, 28.03.2018).

Basisini, Anželika – Bezvikkonnaja, Ksenia (2017). Vchod Trumpa v Ierusalim: začem SŠA priznali svjatoj gorod stolicej Izrailja. *RBK*. 07.12.2017 (<https://www.rbc.ru/politics/07/12/2017/5a27ee669a7947788c58e683>,

02.03.2017).

BBC (2017). *Qatar row: Saudi and Egypt among countries to cut Doha links*. 05.06.2017 (<http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-40155829>, 23.03.2018).

Begley, Sarah (2016). Read Donald Trump's Speech to AIPAC. *Time*. 21.03.2016 (<http://time.com/4267058/donald-trump-aipac-speech-transcript/>, 23.03.2018).

Belenkaja, Marianna (2017a). Stolica Ierusalim. Kak rešenije Trumpa izmenit Bližnij Vostok. *Moskevské ceuntrum Carnegie*. 07.12.2017 (<http://carnegie.ru/commentary/7942>, 01.03.2018).

Belenkaja, Marianna (2017b). 70 let spustja. Kak teper' vygl'adit buduščee konflikta Palestiny i Izrailja. *Moskevské centrum Carnegie*. 29.11.2017 (<http://carnegie.ru/commentary/74859>, 01.03.2018).

Bengali, Shashank – Mostaghim, Ramin (2017). Iran says military sites are off-limits for nuclear inspections despite U.S. pressure. *Los Angeles Times*. 30.28.2017 (<https://latimes.com/world/asia/la-fg-iran-nuclear20170830-story.html%3fotputType=amp>, 29.03.2018].

Bolton, John R. (2015). To Stop Iran's Bomb, Bomb Iran. *The New York Times*. 26.03.2015 (www.nytimes.com/2015/03/26/opinion/to-stop-irans-bomb-bomb-iran.html, 23.03.2018).

Borger, Julian (2016). Rex Tillerson: An appointment that confirms Putin's US election win. *The Guardian*. 13.12.2016 (<https://www.theguardian.com/us-news/2016/dec/11/rex-tillerson-secretary-of-state-trump-russia-putin>, 04.02.2018).

Borger. Julian – Smith, David (2017). Trump administration imposes new sanctions on Iran. *The Guardian*. 03.02.2017 (<https://www.theguardian.com/us-news/2017/feb/03/trump-administration-iran-sanctions>, 25.03.2018).

Brimelow, Ben (2018). The incredible career of Jim Mattis, the legendary Marine general turned defence secretary. *The Business Insider*. 15.01.2018 (<http://www.businessinsider.com/james-mattis-defense-secretary-career-biography-2018-1>, 04.02.2018).

Bump, Phillip (2017). In 1995, Congress reached a compromise on the issue of Jerusalem. Trump is poised to end it. *The Washington Post*. 06.12.2017 (https://www.washingtonpost.com/news/politics/wp/2017/12/06/in-1995-congress-reached-a-compromise-on-the-issue-of-jerusalem-trump-is-poised-to-end-it/?utm_term=.2eacd646143e, 05.03.2018).

Buncombe, Andrew (2017). Trump says his Saudi Arabia visit could be „beginning of the end for terrorism“. *The Independent*. 06.06.2017 (<https://www.independent.co.uk/News/world/middle-east/trump-qatar-saudi-arabia-end-of-terrorism-tweet-latest-us-president-a7775661.html>, 12.03.2018).

CIA (2017a). *Mike Pompeo*. 24.01.2017 (<https://www.cia.gov/about-cia/leadership/mike-pompeo.html>, 04.02.2018).

CIA (2017b). *Country Comparison: Crude Oil – Proved Reserves* (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2244rank.html>, 15.03.2018).

Cilliza, Chris (2015). Donald Trump on ‘Meet the Press,’ annotated. *The Washington Post*. 17.08.2015 (https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2015/08/17/donald-trump-on-meet-the-press-annotated/?utm_term=.e0293d7bd20c, 15.03.2018).

Clawson, Patrick (2015). *U.S. Sanctions*. Srpen 2015 (<http://iranprimer.usip.org/resource/us-sanctions>, 20.03.2018).

Cockburn, Patrick (2018). Corruption and inequality fuelling protests in Iran as Rouhani faces pressure to crack down. *The Independent*. 01.01.2018 (<https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/why-iran-protests-demonstrations-violence-corruption-inequality-hassan-rouhani-donald-trump-a8137051.html>, 20.04.2018).

Cohen, Jeffrey E. (1988). *The Politics of the U.S. Cabinet: Representation in the Executive Branch, 1789-1984* (University of Pittsburgh Press).

Cohen, Tom (2013). 5 reasons diverse critics oppose Iran nuclear deal. *CNN*. 26.11.2013 (<https://edition.cnn.com/2013/11/25/politics/iran-deal-opponents-5-things/index.html>, 22.03.2018).

Cortellessa, Eric (2016). Trump says he’d be ‘neutral’ with Israelis and

Palestinians. *The Times of Israel*. 18.02.2016 (<https://www.timesofisrael.com/trump-says-hed-be-neutral-with-israelis-and-palestinians/>, 25.02.2018).

Council on Foreign Relations (2017). *U.S.-Saudi Relations*. 12.05.2017 (<https://www.cfr.org/backgroundunder/us-saudi-relations>, 11.03.2018).

Davenport, Kesley (2017). Understanding the U.S. Compliance Certification and Why It Matters to the Iran Nuclear Deal. *Arms Control Association*. 29.08.2017 (<https://www.armscontrol.org/blog/2017-08-29/understanding-us-compliance-certification-why-matters-iran-nuclear-deal>, 28.03.2018).

De la Cuetara, Ines (2016). Mike Pence Says His Role Model for Vice President Is Dick Cheney. *ABC News*. 18.09.2016 (<http://abcnews.go.com/Politics/mike-pence-role-model-vice-president-dick-cheney/story?id=42170897>, 22.02.2018).

Desilver, Drew (2017). Trump's Cabinet will be one of most business-heavy in U.S. history. *Pew Research Center*. 19.01.2017 (<http://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/01/19/trumps-cabinet-will-be-one-of-most-business-heavy-in-u-s-history/>, 25.02.2018).

Deutsche Welle (2017). *What is Iran's Revolutionary Guard?* 13.10.2017 (<http://www.dw.com/en/what-is-irans-revolutionary-guard/a-40948522>, 15.03.2018).

Dolstein, Josefin (2017). Meet the Jews in the Trump administration. *The Times of Israel*. 28.01.2017 (<https://www.timesofisrael.com/meet-the-jews-in-the-trump-administration/>, 27.02.2018).

Drucker, David M. (2015). John Bolton: No regrets about toppling Saddam. *The Washington Examiner*. 14.05.2015 (<https://www.washingtonexaminer.com/john-bolton-no-regrets-about-toppling-saddam/article/2564463>, 01.04.2018).

Druláková, Radka – Drulák, Petr (2007). *Tvorba a analýza zahraniční politiky* (Praha: Oeconomica).

Dudley, Dominic (2017). How Aatar Is Being Pushed Into The Arms Of Iran By Saudi Arabia And Its Allies. *Forbes*. 27.11.2017 (<https://www.forbes.com/sites/dominicdudley/2017/11/27/qatar-pushed-into-arms-of-iran-by-saudi/#3ac91ced7c4f>, 18.03.2018).

Egan, Matt – Horowitz, Julia – Isidore, Chris (2016). Behind the deep ties between Exxon's Rex Tillerson and Russia. *CNN*. 11.12.2016 (<http://money.cnn.com/2016/12/11/investing/rex-tillerson-exxon-russia-putin/index.html>, 07.02.2018).

Engel, Pamela (2016a). Fox News hosts grill Donald Trump in tense interview about his George W. Bush criticism. *The Business Insider*. 17.02.2016 (<http://uk.businessinsider.com/donald-trump-fox-news-george-w-bush-9-11-iraq-2016-2?r=US&IR=T>, 15.03.2018).

Engel, Pamela (2016b). Trump renews call for Muslim ban in wake of Orlando attack, challenges Clinton to say 'radical Islamic terrorism'. *The Business Insider*. 12.06.2016 (<http://www.businessinsider.com/trump-muslim-ban-orlando-attack-2016-6>, 12.03.2018).

Fattah, Zainab (2017). Guide to \$400 Billion in Saudi-U.S. Deals: Black Hawks to Oil. *Bloomberg*. 22.05.2017 (<https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-05-22/guide-to-400-billion-in-saudi-u-s-deals-black-hawks-to-oil>, 18.03.2018).

Fedorova, Irina (2004). *IRAN – SŠA: dialog i protivostojanje* (Institut Vostokovedenija RAN).

Fluerant, Aude – Wezeman, Pieter D. – Wezeman, Siemon T. – Tian – Nan (2017). Trends in international arms transfers, 2016. *SIPRI*. Únor 2017 (<https://www.sipri.org/sites/default/files/Trends-in-international-arms-transfers-2016.pdf>, 12.03.2018).

Finnegan, Conor – McLaughlin, Elizabeth (2017). Trump team sending mixed messages on Qatar and Gulf crisis. *ABC News*. 15.06.2017 (<http://abcnews.go.com/Politics/trump-team-sending-mixed-messages-qatar-gulf-crisis/story?id=48657883>, 19.03.2018).

Fischer, Ian – Baker, Peter – Kershner, Isabel (2017). Trump Leaves Israel With Hope for Peace, but No Plan for It. *The New York Times*. 23.05.2017 (<https://www.nytimes.com/2017/05/23/world/middleeast/trump-abbas-bethlehem-palestine.html>, 19.03.2018).

Forbes (2017). *Saudi Arabia*. Prosinec 2017 (<https://www.forbes.com/places/saudi-arabia/>, 11.03.2018).

Foreign Assistance (nedatováno). *What is U.S. Government Foreign Assistance*

(<https://foreignassistance.gov>, 04.03.2018).

Fouquet, Helene (2018). Macron Heads to Washington With Iran Deal Hanging in the Balance. *Bloomberg*. 18.04.2018

(<https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-04-18/macron-heads-to-washington-with-iran-deal-hanging-in-the-balance>, 22.04.2018).

Gaouette, Nicole – Merica, Dan – Browne, Ryan (2017). Trump: Qatar must stop funding terrorism. *CNN*. 10.06.2017

(<https://edition.cnn.com/2017/06/09/politics/trump-qatar-saudi-gulf-crisis/index.html>, 19.03.2018).

Garver, Rob (2015). Here's what's in Iran's \$100 billion in assets that will become unfrozen by the nuclear deal. *The Business Insider*. 14.07.2015

(<http://www.businessinsider.com/whats-in-irans-100-billion-in-frozen-assets-2015-7>, 22.03.2018).

Gass, Nick (2016). Clinton Breaks from Obama, calls Orlando attack “radical Islamism”. *Politico*. 13.06.2016 (<https://www.politico.com/story/2016/06/hillary-clinton-radical-islam-224255>, 14.03.2018).

Ghattas, Kim (2017). Palestine is a Victim of the Iranian-Saudi War. *Foreign Policy*. 22.12.2017 (<http://foreignpolicy.com/2017/12/22/palestine-is-a-victim-of-the-iranian-saudi-war/>, 03.03.2018).

Giaritelli, Anna (2016). Trump closes companies with ties to Saudi Arabia business venture. *Washington Examiner*. 09.12.2016

(<https://www.washingtonexaminer.com/trump-closes-companies-with-ties-to-saudi-arabia-business-venture/article/2609317>, 12.03.2018).

Hamilton, Lee H. (nedatováno). Tensions in Relationship With Saudis Suggest Difficult Challenges Ahead for US Foreign Policy. *Huffington Post* (https://www.huffingtonpost.com/lee-h-hamilton/tensions-in-relationship-with-saudis-suggest-difficult-challenges-ahead-for-us-foreign-policy_b_9852390.html, 15.03.2018).

Harel, Amos (2016). After eight attacks in 12 hours it is already clear: This is not a wave of terror – it's an intifada. *Haaretz*. 16.02.2016 (<https://www.haaretz.co.il/news/politics/.premium-1.2852311>, 28.02.2018).

Hattem, Julian (2016). Saudis wait for Obama's exit. *The Hill*. 15.09.2016 (<http://thehill.com/policy/national-security/296029-saudis-wait-for-obamas-exit>, 25.23.2018).

Human Rights Watch (2017). *Israel: 50 Years of Occupation Abuses*. 04.06.2017 (<https://www.hrw.org/news/2017/06/04/israel-50-years-occupation-abuses>, 23.03.2018).

Chozick, Amy – Eder, Steve (2016). Foundation Ties Bedevil Hillary Clinton's Presidential Campaign. *The New York Times*. 20.08.2016 (<https://www.nytimes.com/2016/08/21/us/politics/hillary-clinton-presidential-campaign-charity.html>, 02.04.2018).

Irfan, Anne (2018). Trump cuts aid to Palestinian refugees – and throws their future into doubt. *The Conversation*. 23.01.2018 (<https://theconversation.com/trump-cuts-aid-to-palestinian-refugees-and-throws-their-future-into-doubt-90282>, 05.03.2018).

Israel Today (2016). *Trump to Israel: I Love You*. 11.11.2016 (<http://www.israeltoday.co.il/NewsItem/tabid/178/nid/30478/Default.aspx>, 24.02.2018).

Jokar, Milad (nedatováno). Iran Nuclear Deal? Success of Diplomacy and Opening of a New Era. *Hffington Post* https://www.huffingtonpost.com/milad-jokar/iran-nuclear-deal-success_b_9001742.html, 15.03.2018).

Katzman, Kenneth (2018). Iran Sanction. *Congressional Research Service*. 12.04.2018 (<https://fas.org/sgp/crs/mideast/RS20871.pdf>, 20.04.2018).

Keneally, Meghan (2017). Trump says he 'can live with' either one- or two-state solution in Israel. *ABC News*. 15.02.2017 (<http://abcnews.go.com/Politics/trump-state-state-solution-israel/story?id=45509779>, 25.02.2018).

Keatinge, Tom (2017). Why Qatar is the focus of terrorism claims. *BBC*. 13.06.2017 (<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-40246734>, 16.04.2018).

Knesset (2009). *Basic Law: Jerusalem, Capital of Israel*. 05.08.1980 (https://www.knesset.gov.il/laws/special/eng/basic10_eng.htm, 05.03.2018).

Kristian, Bonnie (2017). Trump signs largest arms deal in American history with Saudi Arabia. *The Week*. 20.05.2017 (<http://theweek.com/speedreads/700428/trump-signs-largest-arms-deal-american-history-saudi-arabia>, 17.03.2018).

Labott, Elise – Liptak, Kevin – Cohen, Zachary (2017). President Trump plans to ‘decertify’ Iran nuclear deal next week. *CNN*. 06.10.2017 (<https://edition.cnn.com/2017/10/05/politics/trump-iran-deal-deadline-plan/index.html>, 20.04.2018).

Langley, Monica – Baker, Gerard (2016). Donald Trump, in Exclusive Interview, Tells WSJ He Is Willing to Keep Parts of Obama Health Law. *The Wall Street Journal*. 11.11.2016 (<https://www.wsj.com/articles/donald-trump-willing-to-keep-parts-of-health-law-1478895339>, 23.02.2018).

Lieber, Dov (2017). Trump tells Abbas, Jordan king of ‘intention’ to move embassy to Jerusalem. *The Times of Israel*. 05.12.2017 (<https://www.timesofisrael.com/trump-calls-abbas-amid-speculation-on-jerusalem-moves/>, 21.03.2018).

Los Angeles Times (2016). *'I will be president for all Americans' — transcript of Donald Trump's election night victory speech*. 09.11.2016 (<http://www.latimes.com/politics/la-na-pol-trump-election-night-speech-20161108-story.html>, 13.03.2018).

Maguire, Amy (2017). ‘I can live with either one’: Palestine, Israel and the two-state solution. *The Conversation*. 23.02.2017 (<https://theconversation.com/i-can-live-with-either-one-palestine-israel-and-the-two-state-solution-73436>, 22.02.2018).

Maškov, Nikolaj (2012). Ekonomičeskoje položeniye i ekonomičeskaja politika Irana v period sankcij. In: Mamedova, Nina – Maškov, Nikolaj a kol., *Sankcii i ich vlijanije na Iran* (Institut Bližnego Vostoka), s. 27 – 35.

McCaskill, Nolan D. (2016). Trump demands Clinton Foundation return \$25 million from Saudis. *Politico*. 13.06.2016 (<https://www.politico.com/story/2016/06/trump-clinton-foundation-224287>, 12.03.2018).

McLaughlin, Elizabeth (2018). Tillerson's support for Iran deal helped get him hired, but Mattis shares his views. *ABC News*. 13.03.2018 (<http://abcnews.go.com/Politics/tillersons-support-iran-deal-helped-fired-mattis-shares/story?id=53712207>, 22.04.2018).

McLoughlin, Paul (2017). Another boost for Saudi military as arms manufacturer unveiled. *The New Arab*. 18.03.2017 (<https://www.alaraby.co.uk/english/news/2017/5/18/another-boost-for-saudi-military-as-arms-manufacturer-unveiled>, 17/03/2018).

Mehr (2017). *Iran slams U.S. sanctions bill as 'regressive', 'unlawful'*. 03.08.2017 (<https://en.mehrnews.com/news/126873/Iran-slams-US-sanctions-bill-as-regressive-unlawful>, 25.03.2018).

MID RF (2015). *Sovmestnyj vseobjmluščij plan dejstvij, Vena, 14 ijulja 2015 goda*. 16.07.2015 (http://www.mid.ru/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/1595858, 20.03.2018).

Miller, Zeke J. (2016). Donald Trump's AIPAC Speech Gets Subdued Responce. *The Time*. 21.03.2016 (<http://time.com/4267086/donald-trump-aipac-speech-israel/>, 17.04.2018).

Morris, Loveday – Naylor, Hugh (2015). Arab states fear nuclear deal will give Iran a bigger regional role. *The Washington Post*. 14.07.2015 (https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/arab-states-fear-dangerous-iranian-nuclear-deal-will-shake-up-region/2015/07/14/96d68ff3-7fce-4bf5-9170-6bcc9dfe46aa_story.html, 01.04.2018).

NAFSA (2018). *Executive Order Entry Ban Litigation Updates*. 07.03.2018 (http://www.nafsa.org/Professional_Resources/Browse_by_Interest/International_Students_and_Scholars/Executive_Order_Entry_Ban_Litigation_Updates/, 12.03.2018).

Neely, Bill (2017). Trump's 'America First' policy has isolated U.S. from world leaders. *NBC News*. 29.12.2017 (<https://www.nbcnews.com/news/world/analysis-trump-s-america-first-foreign-policy-isolates-u-s-n833046>, 09.04.2018).

Neier, Aryeh (2017). Saudi Arabia and Egypt are excluded from Trump's ban. Why? *The Guardian*. 30.01.2017

(<https://www.theguardian.com/commentisfree/2017/jan/30/saudi-arabia-egypt-excluded-from-trumps-ban>, 13.03.2018).

Najjar, Farah (2017). What a US embassy in Jerusalem means to Palestinians. *Al Jazeera*. 06.12.2017 (<https://www.aljazeera.com/news/2017/11/embassy-jerusalem-means-palestinians-171129102545767.html>, 02.03.2018).

News Corp Australia Network (2017). *Iran boosts missile program by \$500 million in response to sanctions, vows "death to America"*. 13.08.2017 (<http://www.news.com.au/world/middle-east/iran-boosts-missile-program-by-500-million-in-response-to-sanctions-vows-death-to-america/news-story/0f5b9c1889d27f3b29f6c4b37eba2dc6>, 26.03.2018).

Pace, Julie – Colvin, Jill – Peoples, Steve (2015). AP Conversation: Trump says Mideast peace rests with Israel. *Associated Press*. 03.12.2015 (<https://apnews.com/0e098fa7e6ec4900b08efad80c15348a>, 22.02.2018).

Pavlich, Katie (2017). Reminder: U.S. Presidents Have Promised to Move the U.S. Embassy to Jerusalem For Decades. *Townhall*. 06.12.2017 (<https://townhall.com/tipsheet/katiepavlich/2017/12/06/reminder-us-presidents-have-promised-to-move-the-us-embassy-to-jerusalem-for-decades-n2418654>, 28.03.2018).

Pence, Mike. In: Twitter [online] (<https://twitter.com/govpencein/status/509032682555457536?lang=cs>, 06.08.2018).

Peterson-Withorn, Chase (2017). The \$4.3 Billion Cabinet: See What Each Top Trump Advisor Is Worth. *Forbes*. 05.07.2017 (<https://www.forbes.com/sites/chasewithorn/2017/07/05/the-4-3-billion-cabinet-see-what-each-top-trump-advisor-is-worth/#4a0bad335dfc>, 04.02.2018).

Phillips, Amber (2016). Who is Mike Pence? *The Washington Post*. 04.10.2016 (https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2016/07/14/10-things-you-should-know-about-mike-pence-who-may-join-donald-trump-on-the-gop-ticket/?utm_term=.db5ea02d8f55, 04.02.2018).

PressTV (2017). *Ayatollah Khamenei formally endorses Rouhani as Iran president*. 03.08.2017 (<http://www.presstv.com/Detail/2017/08/03/530545/Iran>

Hassan-Rouhani, 25.03.2018).

Qiu, Linda (2017). Did Trump's Trip Abroad Add Thousands of Jobs? Maybe in Saudi Arabia. *The New York Times*. 02.06.2017 (<https://www.nytimes.com/2017/06/02/us/politics/trump-jobs-fact-check.html>, 18.03.2018).

Rafferty, Andrew (2017). Trump Becomes First Sitting U.S. President to Visit Western Wall. *NBC News*. 23.05.2017 (<https://www.nbcnews.com/storyline/trump-s-first-foreign-trip/trump-becomes-first-sitting-u-s-president-visit-western-wall-n762891>, 22.02.2018).

Raymond, Nate (2015). September 11 conspirator Moussaoui says Saudi royals backed al Qaeda. *Reuters*. 04.02.2015 (<https://www.reuters.com/article/us-usa-security-moussaoui/september-11-conspirator-moussaoui-says-saudi-royals-backed-al-qaeda-idUSKBN0L81TM20150204?irpc=932>, 12.03.2018).

Reuters (2017a). *Factbox: Deals signed by U.S. companies in Saudi Arabia*. 20.05.2017 (<https://www.reuters.com/article/us-saudi-usa-trump-deals-factbox/factbox-deals-signed-by-u-s-companies-in-saudi-arabia-idUSKCN18G0JY>, 18.03.2018).

Reuters (2017b). *Iran says new U.S. sanctions violate nuclear deal, vows 'proportional reaction'*. 02.08.2017 (<https://www.reuters.com/article/us-iran-nuclear-usa-sanctions/iran-says-new-u-s-sanctions-violate-nuclear-deal-vows-proportional-reaction-idUSKBN1AI2N0>, 25.03.2018).

Restuccia, Andrew – Cook, Nancy – Woellert, Lorraine (2016). Trump's conservative dream team. *Politico*. 30.11.2016 (<https://www.politico.com/story/2016/11/trump-conservative-dream-team-231972>, 15.03.2018).

RIA Novosti (2017). *HAMAS napravil delegaciju v Rossiju*. 18.09.2017 (<https://ria.ru/world/20170918/1505025983.html>. 20.03.2018).

Richardson, Bradford (2015). Trump: Nuclear deal forces US to defend Iran against Israel. *The Hill*. 03.09.2015 (<http://thehill.com/blogs/blog-briefing-room/252643-trump-nuclear-deal-forces-us-to-defend-iran-against-israel>, 24.03.2018).

Riley-Smith, Ben – Crilly, Rob (2017). Donald Trump refuses to certify Iran nuclear deal. *The Telegraph*. 13.10.2017 (<https://www.telegraph.co.uk/news/2017/10/13/donald-trump-expected-promise-tough-action-iran-landmark-speech/>, 27.03.2018).

Sadjadpour, Karim et. al. (2016). Iran: Happiness among Hardliners. *Carnegie Endowment*. 11.11.2016 (<http://carnegieendowment.org/2016/11/11/u.s.-allies-and-rivals-digest-trump-s-victory-pub-65117#iran>, 25.03.2018).

Sanger, David E. – Gordon, Michael R. (2015). Future Risks of an Iran Nuclear Deal. *The New York Times*. 23.08.2015 (<https://www.nytimes.com/2015/08/24/world/middleeast/in-pushing-for-the-iran-nuclear-deal-obamas-rationale-shows-flaws.html>, 24.03.2018).

Schrader, Lee (2017). The ultimate deal: US presidents and the allure of peace in the Middle East. *The Conversation*. 23.02.2017 (<https://theconversation.com/the-ultimate-deal-us-presidents-and-the-allure-of-peace-in-the-middle-east-73241>, 23.02.2017).

Sengupta, Kim (2017). Doanld Trump's speech on Iran may actually end up saving the nuclear deal. *The Independent*. 13.10.2017 (<https://www.independent.co.uk/news/world/americas/donald-trump-iran-nuclear-deal-speech-policy-us-america-tehran-a7999236.html>, 13.03.2018).

Sharp, Jeremy M. (2012). U.S. Foreign Aid to Israel. *Congressional Research Service*. 12.03.2012 (<https://journalistsresource.org/wp-content/uploads/2012/04/Military-Aid-to-Israel.pdf>, 05.03.2018).

Sharp, Jeremy M. (2018). U.S. Foreign Aid to Israel. *Congressional Research Service*. 26.02.2018 (<https://fas.org/sgp/crs/mideast/RL33222.pdf>, 04.03.2018).

Sherfinski, David (2015). Donald Trump: Israel has 'given a lot,' but not sure about 'commitment' to peace deal. *The Washington Times*. 03.12.2015 (<https://www.washingtontimes.com/news/2015/dec/3/donald-trump-israel-has-given-lot-not-sure-about-c/>, 05.03.2018).

Simpson, David – Levs, Josh (2013). Israeli PM Netanyahu: Iran nuclear deal 'historic mistake'. *CNN*. 25.11.2013 (<https://edition.cnn.com/2013/11/24/world/meast/iran-israel/index.html>,

24.03.2018).

SIPRI (2017). *The state of major arms transfers in 8 graphics*. 22.02.2017 (<https://www.sipri.org/commentary/blog/2017/state-major-arms-transfers-8-graphics>, 05.03.2018).

Smillowitz, Elliot (2016). Trump: Iran deal was so bad it's suspicious. *The Hill*. 02.01.2016 (<http://thehill.com/blogs/ballot-box/gop-primaries/264598-trump-iran-deal-was-so-bad-its-suspicious>, 24.03.2018).

Stancati, Margherita (2017). Saudis Seek to Reset Ties as Trump Meets Prince. *Wall Street Journal*. 14.03.2017 (<https://www.wsj.com/articles/saudis-seek-to-reset-ties-as-trump-meets-prince-1489513500>, 16.03.2018).

Stein, Shimon – Brom, Sholomo (2017). Don't Let the Two State Solution Die. *Carnegie Europe*. 17.03.2017 (<http://carnegieeurope.eu/strategieurope/68316>, 28.02.2017).

Stepalnick, Matt (2016). U.S., Israel sign \$38 billion military aid package. *Reuters*. 14.09.2016 (<https://www.reuters.com/article/us-usa-israel-statement/u-s-israel-sign-38-billion-military-aid-package-idUSKCN11K2CI>, 05.03.2018).

Sullivan, Sean – Gearan, Anne (2017). Trump is expected to nominate ex-senator Dan Coats for director of national intelligence. *The Washington Post*. 05.01.2017 (https://www.washingtonpost.com/politics/trump-expected-to-name-ex-senator-dan-coats-as-director-of-national-intelligence/2017/01/05/6ad3a7f6-d380-11e6-945a-76f69a399dd5_story.html?utm_term=.87abbcfac7f8, 05.02.2018).

Tani, Maxwell (2016). Mike Pence: I'd model my vice presidency after Dick Cheney. *The Business Insider*. 18.09.2017 (<http://www.businessinsider.com/mike-pence-dick-cheney-vice-president-2016-9>, 05.02.2018).

TASS (2017). *Itogi prevogo gosvizita korolja Saudovskoj Aravii v Rossiju*. 08.10.2017 (<http://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/4627597>, 12.03.2018).

Tate, Curtis – Lowry, Brian – Wise, Lindsay (2017). America's next spy chief, Mike Pompeo, would be Trump's 'tough on terrorism' man. *Miami Herald*. 18.11.2016 (<http://www.miamiherald.com/news/politics-government/article115666818.html>, 04.02.2018).

The Constitution of the United States (nedatováno). *The Constitution of the*

United States. *The Bill of Rights & All Amendments*. (<http://constitutionus.com/>, 03.02.2018).

The Library of Congress (1833). *A Treaty of Amity and Commerce*. 21.09.1833 (<http://memory.loc.gov/cgi-bin/ampage?collId=llsl&fileName=008/llsl008.db&recNum=471>, 20.01.2018).

The Telegraph (2017a). *Who is Mike Pence, Vice President of the USA?* 19.05.2017 (<http://www.telegraph.co.uk/news/0/mike-pence-vice-president-usa/>, 05.02.2018).

The Telegraph (2017b). *Donald Trump's Saudi Arabia Speech: eight key points*. 21.05.2017 (<https://www.telegraph.co.uk/news/2017/05/21/donald-trumps-saudi-arabia-speech-eight-key-points/>, 16.03.2018).

The New York Times (1995). *The Iran Embargo*. 02.05.1995 (<https://www.nytimes.com/1995/05/02/opinion/the-iran-embargo.html>, 20.03.2018).

The World Bank (2017). *Iran's Economic Outlook – October 2017*. 11.11.2017 (<http://www.worldbank.org/en/country/iran/publication/iran-economic-outlook-october-2017>, 15.04.2018).

The World Bank (2018). *Arms exports (SIPRI trend indicator values. United States of America* (<https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPRT.KD?end=2016&locations=US&start=2003>, 12.03.2018).

The White House (nedatováno). *The Cabinet*. (<https://www.whitehouse.gov/the-trump-administration/the-cabinet/>, 03.02.2018).

The White House (2017a). *National Security Strategy of the United States of America*. Prosinec 2017 (<https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>, 06.05.2018).

The White House (2017b). *America First A Budget Blueprint to Make America Great Again*. Listopad 2017 (https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/11/2018_blueprint.pdf, 25.02.2018).

The White House (2017c). *Remarks by President Trump on Iran Strategy*. 13.10.2017 (<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-iran-strategy/>, 27.03.2018).

The White House (2018). *Statement by the President on the Iran Nuclear Deal*. 12.01.2018 (<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/statement-president-iran-nuclear-deal/>, 27.03.2018).

Thompson, Nick (2015). Seventy-five percent of U.S. foreign military financing goes to two countries. *CNN*. 11.11.2015 (<https://edition.cnn.com/2015/11/11/politics/us-foreign-aid-report/index.html>, 04.0.2018).

Telhami, Shibley (2017). Why is Trump undoing decades of U.S. policy on Jerusalem? *Brookings*. 05.12.2017 (<https://www.brookings.edu/blog/markaz/2017/12/05/why-is-trump-about-to-declare-jerusalem-the-capital-of-israel/>, 03.03.2018).

Trump, Donald (2017a). Executive Order Protecting the Nation from Foreign Terrorist Entry into the United States. *The White House*. 27.01.2017 (<https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/executive-order-protecting-nation-foreign-terrorist-entry-united-states/>, 14.03.2018).

Trump, Donald (2017b). President Trump's Speech to the Arab Islamic American Summit. *The White House*. 21.05.2017 (<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/president-trumps-speech-arab-islamic-american-summit/>, 17.03.2018).

Tur, Katy (2015). Donald Trump Weighs in on Iran Deal. *NBC News*. 14.07.2015 (<https://www.nbcnews.com/politics/2016-election/donald-trump-weighs-iran-deal-n391926>, 23.03.2018).

United Nations (1947). *Resolution 181 (II). Future government of Palestine*. 29.11.1947 (<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/7F0AF2BD897689B785256C330061D253>, 20.03.2018).

UN News (2015). *UN applauds 'historic' deal on Iranian nuclear programme*. 14.06.2015 (<https://news.un.org/en/story/2015/07/504202-un-applauds-historic-deal-iranian-nuclear-programme>, 21.03.2018).

United States Institute of Peace (2017). *US Sanctions on Iran: 2017*. 15.09.2017 (<http://iranprimer.usip.org/blog/2017/jul/31/us-sanctions-iran-2017>, 26.03.2017).

- Vakil, Sanam (2018). How Donald Trump's tweets help Iran's supreme leader. *The Guardian*. 04.01.2018 (<https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/jan/04/donald-trump-tweets-iran-protesters-sanctions>, 19.04.2018).
- Veřejný zákon 115-44, *H.R.3364 – Countering America's Adversaries Through Sanctions Act*, v původním znění.
- U.S. Department of State (2018). *State Sponsors of Terrorism* (<https://www.state.gov/j/ct/list/c14151.htm>, 20.03.2018).
- Wehrey, Frederic (2016). Saudi Arabia: Be Careful What You Wish For. *Carnegie Endowment*. 11.11.2016 (<http://carnegieendowment.org/2016/11/11/u.s.-allies-and-rivals-digest-trump-s-victory-pub-65117#saudi>, 16.03.2018).
- Weinstein, Adam (2017). The Real Largest State Sponsor of Terrorism. *Huffington Post*. 16.03.2017 (https://www.huffingtonpost.com/entry/the-real-largest-state-sponsor-of-terrorism_us_58cafc26e4b00705db4da8aa, 10.03.2018).
- Workman, Daniel (2017). Saudi Arabia's Top 10 Exports. *World's Top Exports*. 23.09.2017 (<http://www.worldstopexports.com/saudi-arabias-top-10-exports/>, 15.03.2018).
- Wunderle, William – Briere, Andre (2008). U.S. Foreign Policy and Israel's Qualitative Military Edge The Need for a Common Vision. *The Washington Institute for Near East Policy*. 2008 (<https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/pubs/PolicyFocus80Final.pdf>, 05.03.2018).